

sud

Tardor 2023

27

75 anys de la Declaració
Universal dels Drets
Humans: ¿Mucho o poco
tiempo para hacer realidad
los derechos humanos
en el mundo?
Karlos Castilla

La defensa de drets en
el marc de la intel·ligència
artificial.
Judith Membrives

L'essència de l'activisme:
resiliència, identitat i
empoderament de veus a
Palestina
Shadia Zaher

DOSSIER Dones Defensores dels Drets Humans:

Yezli Mic, dona, feminista i rapera

Martha Moreno, activista mexicana pels drets de les persones refugiades

Dora Muñoz, comunicadora indígena de Colòmbia

Fatimah Hossaini, fotògraf, artista i activista afganesa-iraniana

Agraïment a totes les persones que de manera generosa han col·laborat amb Sud, especialment als autors dels diferents articles.

Directora Nuria Pelay

Consell de Redacció Josep M. Violant, David Minoves, Lali Carrillo, Jordi Cortés, Miquel Carrillo, Pau Cantos, Alba Martínez Vélez, Tere Gómez, Laura Castel, Judith Muñoz, Jesús Husillos, Montse Santolino, Dani García, Alvaro Cortés i Nicolas Cortés.

Coordinació Sally Revuelta

Direcció d'art Quim Milla

Revisió lingüística Magda Gascon

Disseny i maquetació quimilla

Impressió Impremta Torrell

Dipòsit legal B-37.117-2001

Edita

UGT.cat

Unió General de Treballadores i Treballadors de Catalunya

Redacció i administració

Rambla del Raval, 29-35, 08001 Barcelona
www.sindicalistessolidaris.org
sindicalistes@sindicalistessolidaris.org

Amb la col·laboració

**Diputació
Barcelona**

UMARI

4 EDITORIAL

TRIBUNA

- 8 **75 anys de la Declaració Universal dels Drets Humans: ¿Mucho o poco tiempo para hacer realidad los derechos humanos en el mundo?**
Karlos Castilla
- 12 **Es urgente que la agenda de la cooperación internacional abrace la diversidad LGBTI**
José María Núñez Blanco
- 16 **La defensa de drets en el marc de la intel·ligència artificial.**
Judith Membrives
- 22 **L'essència de l'activisme: resiliència, identitat i empoderament de veus a Palestina**
Shadia Zaher
- 28 **Israel - Palestina la humanitat està en crisi**
Alba Martínez
- 32 **12 d'octubre dia de la resistència indígena**
David Minoves
- 36 **Cuando el tecnofeudalismo nos alcance**
Nicolás Cortés Rojano

DOSSIER

- 40 **Dones Defensores dels Drets Humans**
- 44 **Què passa al Salvador?**
- 46 **Yezli Mic**, dona, feminista i rapera
- 50 **Què passa a Chiapas?**
- 52 **Martha Moreno**, activista mexicana pels drets de les persones refugiades
- 56 **Què passa a Colòmbia?**
- 58 **Dora Muñoz**, comunicadora indígena de Colòmbia
- 62 **Què passa a l'Afganistan?**
- 64 **Fatimah Hossaini**, fotògraf, artista i activista afganesa-iraniana

DISSIDÈNCIES

- 68 **Amandla!!! Un crit de llibertat a les fronteres d'Europa**
Janette Vallejo Santes
- 70 **Aamelat. Jornaleres de la Guerra: de l'explotació a la visibilització**
Marina Aguilar
- 72 **D'aquí i d'allà**
Rosa Maria Puig-Serra
- 73 **Siglo XXI: un espacio para la reflexión**
Álvaro Cortés Oliva

*A l'atzar agraeixo tres
dons: haver nascut
dona, de classe baixa i
nació oprimida.
I el tèrbol atzur de ser
tres voltes rebel.*

Maria Mercè Marçal i Serra

De tant en tant, el tèrbol atzur ens permet comptar amb persones dotades de la capacitat de dir-nos molt en poques paraules; de condensar en uns pocs mots allò que la resta dels mortals necessitem dues pàgines per explicar. Aquest és el cas de Maria Mercè Marçal i Serra (1952-1998), poetessa, traductora i narradora, però també activista política i cultural, que impregna tot allò que passa per les seves mans de pinzellades reivindicatives plenament vigents avui en dia. La divisa que encapçala aquesta editorial n'és un bon exemple.

L'escriptora d'Ivars d'Urgell posa en el centre de la seva obra la reivindicació del moviment feminista i la denúncia de les desigualtats entre homes i dones tot fent una crida pública a capgirar la situació. Però tampoc no oblida els desafavorits, aquells que han de lluitar dia a dia per exigir i defensar uns drets que la falta d'oportunitats, el capitalisme, l'autoocràcia i la violència els hi ha negat. Marçal també ens llega en el conjunt de la seva obra un missatge que fuig de la individualitat, apostant fermament per una lluita coral, col·laborativa i participativa en què tothom és necessari per

assolir els drets que són manllevats, especialment a les dones.

Teniu a les vostres mans el número 27 de la revista *SUD*, que dedica el dossier central a defensores de drets humans. Aquest és un vell objectiu que perseguíem des de feia temps, però que, any rere any, ha topat amb obstacles que ho han impedit —fonamentalment relacionats amb la seguretat de les activistes i les dificultats de comunicació. Aquest any ens n'hem sortit gràcies a la tossuderia i l'esforç de la Tere Gómez i la col·laboració desinteressada i esforç de la gent de Ciutats Defensores dels Drets Humans i del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament. Gràcies a tots ells!

En aquest dossier hi trobareu quatre veus de dona que ens parlen en primera persona d'anhel de pau i llibertat i de lluita contra les injustícies i vulneracions de drets. Dones que amb les seves accions, talment com fa la Marçal amb la paraula, busquen donar un tomb a situacions d'opressió dels seus pobles i la seva gent. Yezli, Fatimah, Martha i Dora són els noms propis que ens serveixen per donar a conèixer la lluita de milions de dones del món

en la defensa dels drets humans i de les dones. Dones valentes que posen al davant els drets col·lectius a la seva pròpia seguretat; dones que no són Quixots enfrontant-se soles als molins, sinó que treballen braç a braç amb altres dones; dones que de manera innata apliquen una visió de gènere davant de les adversitats. Dones imprescindibles per viure en un món més just i igualitari.

Tres voltes rebel, conclou la divisa de MMM que encapçala aquest text. Tant de bo les dones puguin deixar de ser rebels perquè els seus drets són respectats. Tant de bo el poble palestí, els pobles indígenes, el col·lectiu LGTBI+ i els defensors i defensores dels drets humans no tinguin la necessitat de rebel·lar-se cada dia de les seves vides per viure plenament. Setanta-cinquè aniversari de la proclamació de la Carta dels Drets Humans, ens recorda un article de la revista, i la pregunta se'ns presenta òbvia: encara estem així? Sí; nenes que no poden estudiar, dones que pateixen violacions i vexacions en un camí migratori buscant nous horitzons fugint de guerres, fam i pobresa, dones que pateixen violència obstètrica, persones que no poden viure la seva sexualitat plenament, joves abocats a la violència per falta d'oportunitats o per coercions, dones a qui s'imposa la manera de vestir, dones que volen desinformades i sense formació per ser titelles en mans dels seus botxins. Com ens deia una altra de les grans dins de les lletres catalanes, Maria Aurèlia Campmany, «Feliçment, jo soc una dona»; un altre cant al feminisme, a l'empoderament de les dones per construir societats més justes i igualitàries.

Dones que tenen el poder de ser motor de transformació de les societats. *SUD* vol ser un aliat més en aquest canvi, per això et convidem a unir-te a la lluita feminista de milions de dones arreu del món. Comptem amb tu! ■

¿MUCHO O POCO TIEMPO PARA HACER REALIDAD LOS DERECHOS HUMANOS EN EL MUNDO?

El 10 de diciembre de 2023 se cumplen setenta y cinco años de haber sido proclamada por la Asamblea General de las Naciones Unidas en París¹, la *Declaración Universal de Derechos Humanos*.

La Declaración no nació como un tratado que genera obligaciones jurídicas para los Estados, sino como una resolución, por lo que aún en la actualidad se discute su fuerza jurídica a pesar de que en muchas regiones del mundo se le reconoce un valor jurídico innegable. Sin ir más lejos, en la Constitución española² se le considera un parámetro de interpretación de todas las normas relativas a los derechos fundamentales y a las libertades que dicha Constitución reconoce. Situación similar ocurre con la Constitución en Portugal (art. 16.2) y Rumanía (art. 20).

En lo que no hay duda, es que los treinta artículos que la integran, en donde se reconocen

derechos civiles y políticos, como los derechos a la vida, a la libertad y a la vida privada; y derechos económicos, sociales y culturales, como los derechos al trabajo, la salud y a una vivienda adecuada; así como deberes respecto a la comunidad y de respeto a los derechos de las demás personas, han servido de inspiración y base para el desarrollo de prácticamente todos los tratados de derechos humanos que existen en la actualidad a nivel universal y regional³.

1. Asamblea General de las Naciones Unidas. 183a. Sesión Plenaria, celebrada en el Palacio de Chaillot, París, el viernes 10 de diciembre de 1948.

2. Artículo 10. Las normas relativas a los derechos fundamentales y a las libertades que la Constitución reconoce se interpretarán de conformidad con la Declaración Universal de Derechos Humanos y los tratados y acuerdos internacionales sobre las mismas materias ratificados por España.

3. Véase, entre otros, Preámbulo del Convenio para la Protección de los Derechos Humanos y de las Libertades Fundamentales (1950); Preámbulo del Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos (1966); Preámbulo de la Convención Americana sobre Derechos Humanos (1969); artículo 60 de la Carta Africana sobre los Derechos Humanos y de los Pueblos (1981) o el Preámbulo de la Carta Árabe de Derechos Humanos (2004).

Cuando se proclamó la Declaración, se estableció que esta era un «ideal común por el que todos los pueblos y naciones deben esforzarse». Hoy es evidente que no todos los pueblos y naciones, pero tampoco las personas, nos hemos esforzado de igual forma para hacer realidad ese ideal. Sobra señalar a quién se ha esforzado más o menos, lo importante es que a setenta y cinco años del establecimiento de ese ideal, por ejemplo, sigue habiendo actos de tortura⁴, se impide u obstaculiza el buscar asilo⁵ o hay personas que no pueden acceder a la educación⁶ en prácticamente todas las regiones del mundo. Con lo que parece claro que los esfuerzos siguen siendo insuficientes.

Pero la proclama fue más allá y estableció deberes específicos para «individuos como [para] las instituciones», tales como que «promuevan, mediante la enseñanza y la educación, el respeto a estos derechos y libertades» y que «aseguren, por medidas progresivas de carácter nacional e internacional, su reconocimiento y aplicación universales y efectivos». Deberes que bien podemos decir que tienen importantes avances de cumplimiento en muchas regiones del mundo.

Así, por ejemplo, el cumplimiento del deber de progresividad y reconocimiento nacional e internacional se observa con la existencia de más treinta tratados específicos en materia de derechos humanos universales y regionales, con la incorporación en muchas constituciones y leyes nacionales del concepto *derechos humanos*, con la creación de instituciones encargadas de velar por el respeto y garantía de dichos derechos o con el hecho de que la Declaración no incluyó el derecho al medio ambiente y, recientemente⁷, se ha hecho el reconocimiento internacional del derecho humano al medio ambiente limpio, saludable y sostenible.

Sin embargo, su principal deuda sigue siendo la efectividad universal, no porque en algunos países no se esté cumpliendo con esos deberes de manera formal, sino porque en todas las regiones del mundo sigue habiendo personas que son detenidas arbitrariamente⁸, que no tienen acceso a la seguridad social⁹, que no tienen acceso a la justicia¹⁰ o no gozan de un nivel de vida adecuado con mínimos de salud, vivienda, alimentación, vestido, etc.¹¹ Y, peor aún, porque hay países (incluidos países europeos) en los que en los últimos años más que progresividad se observa un retroceso en la protección y garantía de algunos derechos y libertades.

En cuanto al deber de educación y enseñanza, también se pueden destacar importantes avances al existir y multiplicarse formaciones de muchos tipos en materia de derechos humanos, así como por incluirse en planes y programas de estudio de todos los niveles educativos referencias a los derechos humanos, y por las alianzas que se hacen con organizaciones o personas que por sus actividades llegan a un público más amplio. De hecho, podría-

4. «Artículo 5. Nadie será sometido a torturas ni a penas o tratos crueles, inhumanos o degradantes.»

5. «Artículo 14. 1. En caso de persecución, toda persona tiene derecho a buscar asilo, y a disfrutar de él, en cualquier país.»

6. «Artículo 26. 1. Toda persona tiene derecho a la educación. La educación debe ser gratuita, al menos en lo concerniente a la instrucción elemental y fundamental.»

7. En octubre de 2021 se hizo en el Consejo de Derechos Humanos de Naciones Unidas y en julio de 2022 por la Asamblea General de dicha organización.

8. «Artículo 9. Nadie podrá ser arbitrariamente detenido, preso ni desterrado.»

9. «Artículo 22. Toda persona, como miembro de la sociedad,

tiene derecho a la seguridad social [...]»

10. «Artículo 8. Toda persona tiene derecho a un recurso efectivo ante los tribunales nacionales competentes, que la ampare contra actos que violen sus derechos fundamentales reconocidos por la constitución o por la ley.»

11. «Artículo 25. 1. Toda persona tiene derecho a un nivel de vida adecuado que le asegure, así como a su familia, la salud y el bienestar, y en especial la alimentación, el vestido, la vivienda, la asistencia médica y los servicios sociales necesarios; tiene asimismo derecho a los seguros en caso de desempleo, enfermedad, invalidez, vejez u otros casos de pérdida de sus medios de subsistencia por circunstancias independientes de su voluntad.»

Eleanor Roosevelt sostiene la Declaración Universal de los Derechos Humanos en 1948. Foto © Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos

mos atribuir a estos deberes el impulso que ha permitido que actualmente la Declaración esté traducida a más de quinientos idiomas que se hablan en el mundo, lo que permite que su contenido sea más fácilmente compartido y difundido.

No obstante, sigue habiendo muchas personas en el mundo que no conocen el contenido de la Declaración, no porque sean analfabetas o no tengan acceso a la educación/enseñanza, aunque también por eso, sino porque su con-

tenido ha quedado en muchos casos como un texto complejo al que no se le ve ninguna utilidad. En gran parte, porque no se ha logrado transmitir a muchas personas que prácticamente todo lo que hacen en su día a día, en sus relaciones, en su vida cotidiana, desde el momento en que despiertan hasta que vuelven a dormir, implica el ejercicio de derechos humanos. De hecho, muchas personas solo

conocen que tenían un derecho humano en el momento en que este les es recortado, restringido o violado.

Siendo posible que en esta falta de conocimiento radique parte fundamental del porqué, a setenta y cinco años de existencia de la Declaración, quedan muchos esfuerzos por hacer y deberes que cumplir para alcanzar el ideal que buscó establecer, ya que, quien no conoce sus derechos difícilmente podrá hacerlos valer, y menos podrá transmitir su importancia. Que además, con un contexto histórico en donde algunas regiones del mundo y características personales se han impuesto por la fuerza creando privilegios, los derechos y libertades siguen pareciendo algo ajeno para grandes sectores de la población mundial.

Pero además, porque «gestionar» los derechos humanos no es una labor sencilla, ya que muchas veces chocan entre sí, lo individual suele primar a lo colectivo, su efectividad implica siempre costos económicos y quienes históricamente los han tenido como privilegio no están dispuestos a que efectivamente sean universales. Y si esto ya era complejo cuando se proclamó la Declaración y solo había poco más de dos mil millones de personas en el mundo, actualmente con más de ocho mil millones, la presencia de la inteligencia artificial para acceder a su ejercicio en algunas regiones del mundo y una emergencia climática en el planeta, el reto se muestra aún más complicado.

Si queremos avanzar, parece claro que debemos de dejar de ver a los Estados como los únicos obligados, aunque sean los máximos responsables. Debemos generar conciencia, desde la humildad e igualdad, de que el sim-

ple caminar por una calle implica el ejercicio de derechos humanos. Debemos poner en evidencia los privilegios históricos creadores de desigualdades y opresión, aun cuando goce- mos de ellos. Debemos intentar dialogar incluso con quien no cree en los derechos humanos para toda persona, pues solo así podremos entender sus razones y trabajar efectivamente en revertirlas.

Debemos alejarnos del individualismo y pensar más en lo colectivo, en las generaciones futuras y en los demás seres con los que compartimos el planeta. Debemos tener presente que el ejercicio de derechos también implica actos de responsabilidad frente a las demás personas, que todo derecho y libertad lleva implícito un deber. Debemos no olvidar los actos de barbarie y dolor que ha sufrido la humanidad, buscar la empatía y tener presente que, a pesar de las múltiples diferencias que hay, somos todos y todas miembros de la familia humana. Debemos esforzarnos por alcanzar el ideal propuesto en 1948.

Setenta y cinco años puede parecer mucho tiempo para las personas y nuestros derechos, pero es poco tiempo para un mundo que, por ejemplo, tardó más de doscientos años en abolir formalmente la esclavitud «moderna»¹².

Aunque sin duda, setenta y cinco años sin todos los derechos y libertades para toda persona, siempre nos parecerá mucho tiempo a quienes creemos que «todos los seres humanos nacen libres e iguales en dignidad y derechos».

Karlos Castilla

Institut de Drets Humans de Catalunya
Professor associat de Dret Internacional
dels Drets Humans a la UPF

12. El inicio de la esclavitud en la Edad moderna suele situarse alrededor del año 1620 y su abolición a finales de 1880.

Es urgente que la agenda de la cooperación internacional abrace la diversidad LGBTI

Me atrevo a afirmar que a todos los lectores de esta revista les conmovió la película *Pride*, si acaso han tenido el placer de llegar a verla. Si no fue así, sugiero que no pierdan oportunidad. Actualmente está disponible en Filmin y otras plataformas audiovisuales.

La cinta británica, que tras tener un relevante éxito como película sobre diversidad sexual se ha convertido en toda una referencia de culto en el activismo LGBTI, está basada en una historia real, la de un grupo de activistas

LGBTI que recaudaron dinero para las familias afectadas por la huelga de mineros británicos del 84.

Inicialmente el sindicato nacional de mineros se mostraría reacio a aceptar este apoyo por prejuicios ante la idea de ser asociados con un grupo abiertamente gay (era 1984 y en la Inglaterra de Margaret Thatcher), pero finalmente una mayoría votaría favorablemente y aceptaron la ayuda ofrecida. El resultado sería una alianza entre las dos causas sociales que, aunque se tratara de una alianza que na-

die podría haber imaginado antes, fue un éxito, con la réplica además por parte de decenas de grupos de mineros, volcados como agradecimiento en la manifestación del Orgullo del año siguiente. Fue apoteósico.

Hoy, cuarenta años después, esta idea nos resulta razonable, y por ello todos los sindicatos, o al menos los progresistas, se han acabado implicando en la agenda feminista y LGBTI. No imaginamos de hecho el trabajo del sindicato sin la implicación social en estas y otras múltiples causas sociales, como resulta lógico esperar de las organizaciones LGBTI que se impliquen en otras causas sociales no directamente relacionadas con su misión fundamental, la igualdad por identidad u orientación sexual o de género.

Y esta suma de complicidades se ha ido convirtiendo poco a poco en una herramienta de lucha colectiva compartida, hasta el punto de que no llegamos a imaginar algo que no transcurra con estas claves o esta lógica. Al menos en casi la mayoría de los países del mundo, o en los países que nos consideramos más desarrollados o con cierto nivel de desarrollo.

Pero en este mundo nuestro no en todos los países se podría haber visto esta película, al menos de manera pública. Este es un mundo en el que en muchos de los países no se pueden desarrollar manifestaciones del Orgullo. Es un mundo en el que más de un tercio de los países aún penalizan de una u otra manera la realidad de las personas gais, lesbianas, transexuales e intersexuales, y entre los que casi una decena aún aplican penas de muerte en casos de diversidad sexual y/o de género.

Y es que, hoy en día, casi 80 países consideran ilegal aún ser transexual, o amar a una persona del mismo sexo, y entre estos aumenta el

número de países o territorios que penalizan estas relaciones con la pena capital.

Además de que existen muchos países donde la homosexualidad no está penada legalmente, pero en los que las personas LGBTI sufrimos de forma diaria discriminación y crímenes de odio, o las consecuencias de múltiples discursos de odio, crecientes en gran medida por el auge de la ultraderecha y los movimientos antiderechos. En diferentes latitudes muestran diferentes caras, pero a nivel internacional están trabajando perfectamente conectados, como demuestran los estudios que vinculan a los movimientos evangélicos de algunos países con la Rusia de Putin o grupos de diferente índole en cada país, como serían Vox y Hazte Oír en España, pero con agenda común: el retroceso de las libertades ciudadanas.

Porque el discurso homofóbico y transfóbico de muchos gobernantes, políticos, religiosos y medios de comunicación fomenta un clima de intolerancia y discriminación contra la diversidad sexual de lesbianas, gais, bisexuales, transgénero e intersexuales, e incluso alienta la violencia contra esas personas, con consecuencias a veces estremecedoras.

La población LGBTI ve así gravemente afectada en gran parte del planeta su dignidad humana, el acceso a la justicia, la educación, la salud, la cultura y el trabajo, igual que continúa sufriendo impunes crímenes de odio, agresiones, rechazo social, leyes discriminatorias, hostigamiento policial y falta de reconocimiento.

Y esto es una merma de cualquier sociedad democrática, que intrínsecamente debe respetar a todas las personas que la forman y sus derechos humanos.

Estaremos de acuerdo en que si una persona no puede amar, desear o ser según vive y siente su identidad o expresión de género y/ o su orientación sexual, no podrá tener una vida plena. Y las sociedades y las democracias del mundo en las que esto ocurra no serán plenas mientras no se respeten en términos legales y sociales la diversidad sexual y de género. Entre otras diversidades, sin duda.

Vivimos en un estado en el que nuestras normas nos protegen. La sociedad nos respeta, mayoritariamente. Hace más de dieciocho años que contamos con matrimonio igualitario, con múltiples legislaciones no discriminatorias, y acaba de aprobarse por amplia mayoría una avanzada Ley integral trans y de derechos de las personas LGBTI. Y aun así, convivimos con discursos de odio hacia la diversidad sexual y crece el número de agresiones, por lo que muchas personas sienten miedo o dificultades para poder vivir como LGBTI sin ocultarse.

¿Cómo vivirán entonces los países en los que no existe legislación protectora? Y no digamos en aquellos en los que, además, ser LGBTI es algo ilegal, en casi ochenta como antes indicábamos. O peor aún, en aquellos países en los que aún se persigue a gais, lesbianas, bisexuales, trans e intersexuales con penas de cárcel o con la pena de muerte.

Si estamos de acuerdo en esto: ¿por qué la agenda de la cooperación internacional al desarrollo, en la que afortunadamente el feminismo se ha ido abriendo camino en los últimos años, apenas aborda líneas de trabajo o proyectos sobre esta cuestión? ¿Por qué tan pocas organizaciones sociales de cooperación internacional, y tan pocas agencias, o instituciones públicas y administraciones asumen la diversidad LGBTI o diversidad sexual y de género como una causa más en la que impli-

carse en el avance de derechos, de libertades y de bienestar en el mundo al desarrollar la cooperación internacional desarrollo?

Resulta imprescindible que esto se aborde, y se resuelva. Y que la cooperación internacional en materia de diversidad sexual y de género crezca y se consolide como una vía para avanzar en el respeto a la diversidad LGBTI en el mundo. Ese es el objetivo de la Declaración de Mérida, firmada hace cinco años por 17 ONGs LGBT y 80 activistas en el Congreso sobre Cooperación LGBTI, organizado por la Fundación Triángulo y la Junta de Extremadura en Mérida, y suscrita a día de hoy por la AECID y múltiples organismos e instituciones.

Esto es necesario, imprescindible y urgente, aunque la cooperación internacional como herramienta, tal como está concebida actualmente, resultaría insuficiente, entre otras cosas porque solo puede implementarse allí donde las personas LGBTI somos legales, y en un tercio de los países del planeta no lo somos.

Por ello, a esta necesidad debemos sumar la de la incidencia política en organismos e instituciones internacionales, que resulta imprescindible si queremos avanzar en la reducción de la vulneración de derechos humanos para la población mundial que sufre esta situación.

Este es un reto en el que debemos empeñarnos como sociedades si no queremos que la mitad del planeta no pueda vivir sus vidas tal como lo sienten si son LGBTI. Más de la mitad del planeta, si hablamos del número de habitantes y no del número de países.

La declaración de Mérida ha sido firmada por primera vez en Cataluña por la Diputación de Barcelona, y posteriormente por el Ayuntamiento de Esplugues de Llobregat. Ojalá

este camino sea seguido por otras múltiples agencias de cooperación, instituciones y administraciones a corto plazo. Esperamos pacientemente la respuesta de la Generalitat a la propuesta, presentada ya hace varios años por la Xarxa por la Cooperación LGBTI de Catalunya

Pero, sobre todo, firmen o no la Declaración de Mérida, que al final es un instrumento o motor de avance político, ojalá todos estos movimientos y esta incidencia se traduzca cuanto

antes en una amplia implicación de la cooperación al desarrollo en la diversidad sexual y de género. No podemos seguir impasibles ante un tercio de los países del mundo como territorios ilegales para las personas LGBTI. Medio planeta. Se dice pronto.

José María Núñez Blanco

Presidente de www.fundaciontriangulo.es
www.cooperacionlgbt.org

La defensa de drets en el marc de la intel·ligència artificial

Ja fa un temps que el debat sobre l'impacte de la incorporació de la intel·ligència artificial (IA) a la vida diària ens acompanya. Se la caracteritza com a força transformadora de la societat moderna i, especialment des de la irrupció al mercat de les anomenades IA generatives (de l'estil ChatGPT o Dall-e), s'ha intensificat el temor de la possibilitat que les màquines ens substituïssin en llocs de treball que, fins ara, l'automatització no semblava amenaçar. En aquest context, cal entendre la importància de potenciar la defensa i protecció de drets laborals i humans en l'àmbit de l'aplicació de la tecnologia, mitjançant una perspectiva crítica que ens permeti comprendre l'abast real de les amenaces i promeses d'aquesta. Amb aquest article, intentarem donar algunes respostes i articular algunes demandes concretes per fomentar la protecció dels drets fonamentals en el marc de la intel·ligència artificial.

Què és intel·ligència artificial?

L'any 1956 un petit grup de professors pioners i entusiastes per la informàtica es van reunir en un seminari d'estiu, anomenat Convenció de Dartmouth. En aquell moment, les seves investigacions se centraven en la possibilitat de crear

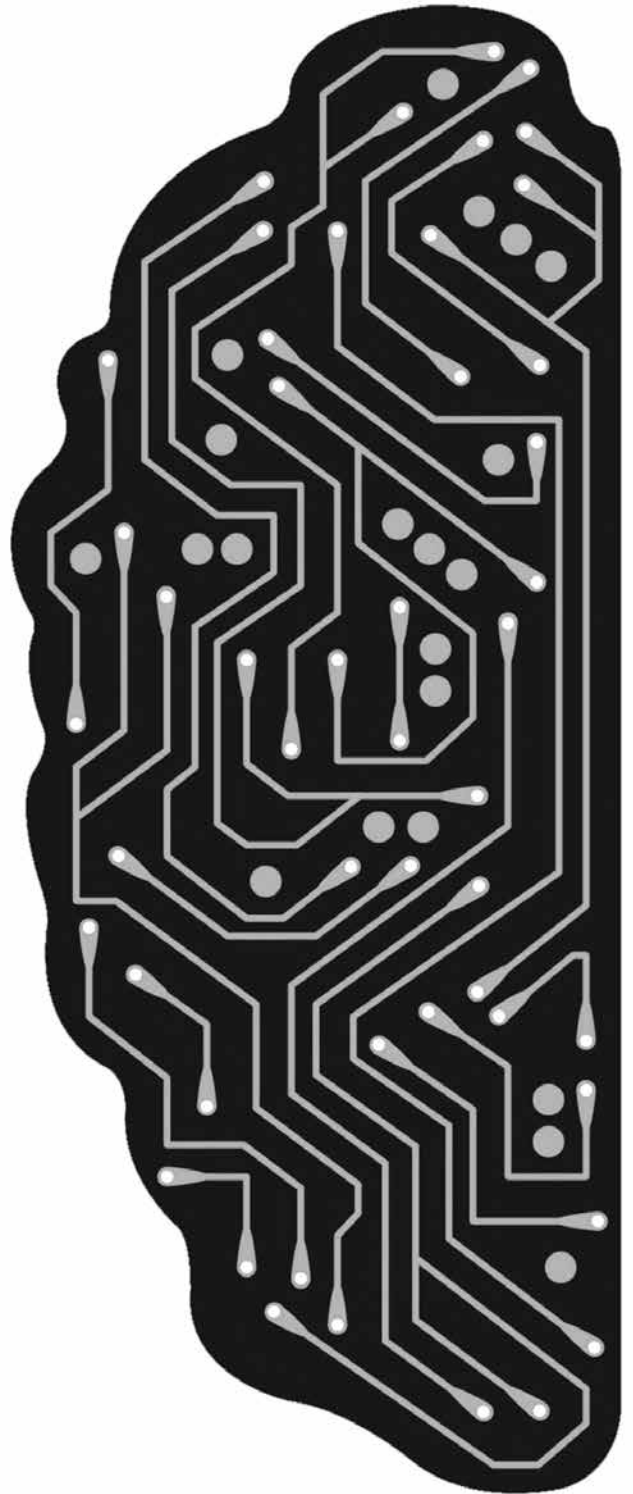

màquines capaces d'imitar la intel·ligència humana. Malgrat que era un camp molt nou i que hi havia poca literatura teòrica al voltant d'aquesta nova disciplina, començaven a haver-hi diferents posicionaments i idees confrontades al voltant de com s'havia d'emmarcar conceptualment la nova ciència. Per a discutir-ho en profunditat i apropar postures, el professor John McCarthy va convidar deu catedràtics a reunir-se durant dos mesos, que havien de permetre establir les bases del que va anomenar la «intel·ligència artificial». La premissa sobre la qual treballar era la demostració que «cada aspecte de l'aprenentatge o qualsevol altra característica de la intel·ligència humana pot ser descrit amb tanta precisió que es pot fabricar una màquina que ho simuli» (Acta fundacional de la Conferència Dartmouth). Així doncs, aquell estiu, els deu professors van marcar el punt de partida necessari per iniciar una revolució científica de la qual encara no tenim clares les dimensions.

Des de llavors, la ciència i la tecnologia han avançat de manera que ara tenim pràcticament totes les persones algun dispositiu electrònic que ens permet comunicar-nos, consumir continguts i crear-ne de nous, ubicar-nos i informar-nos. I és que gràcies a la innovació constant en dispositius i processos, els sistemes algorítmics, que són la base per al funcionament de la intel·ligència artificial, ara formen part de la nostra vida diària.

Cal puntualitzar, però, que la intel·ligència artificial no és una tècnica aïllada ni tampoc una entitat individual. Més aviat, es tracta d'un conjunt de diferents disciplines, tecnologies i també corrents de pensament que configuren una amalgama de conceptes que no contribueix a clarificar-la. Malgrat això, cada cop hi ha més serveis, productes i empreses que l'utilitzen, sobretot per a optimitzar processos i automatitzar decisions. Així doncs, en

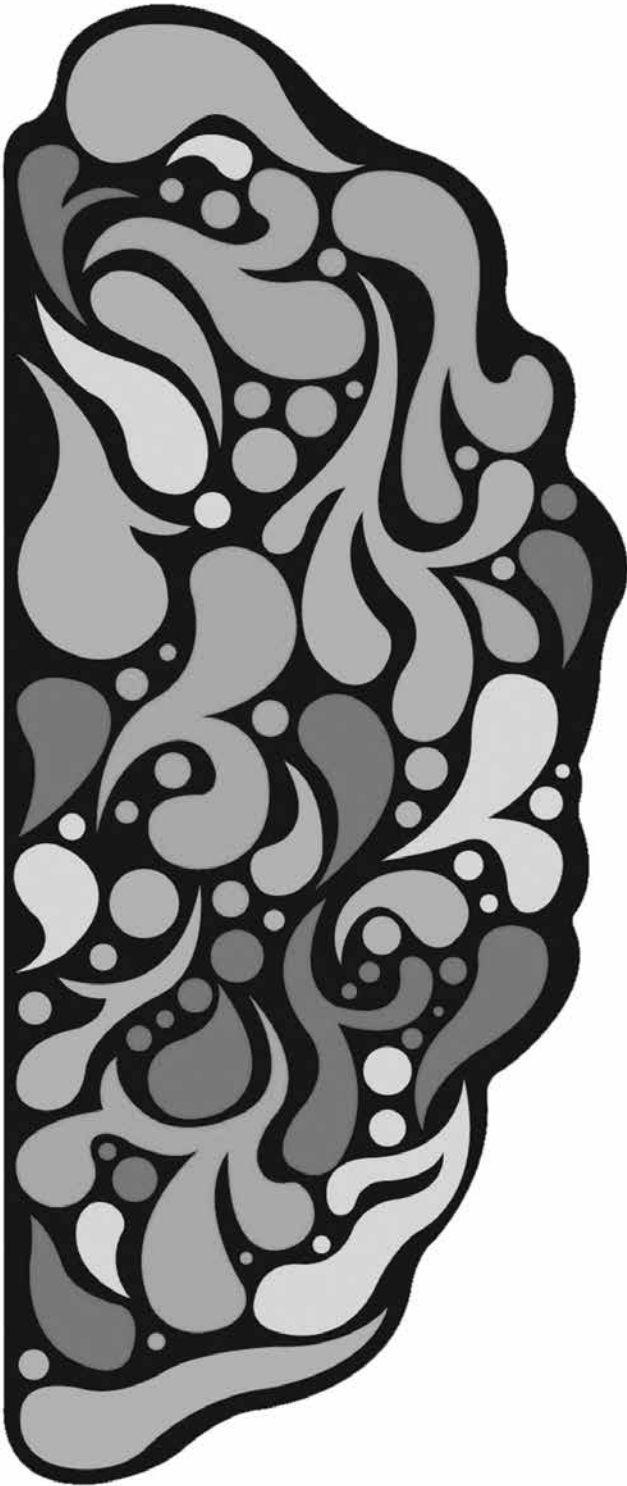
aquest article ens referirem a la intel·ligència artificial des d'una accepció col·loquial i estesa, és a dir, fent referència a “la capacitat d'una màquina per imitar funcions ‘cognitives’ que els humans associem com a competències humanes” (Viquipèdia).

Les problemàtiques de la intel·ligència artificial

Si partim de la definició que acabem d'acotar, podem inferir la primera problemàtica destacable de la intel·ligència artificial: la **imitació és percebuda com a intel·ligència**. Com hem dit, les màquines són programades per a imitar capacitats humanes, però en cap cas això vol dir que tinguin capacitat de fer-ho per si soles. Encara més, els algorismes que s'entrenen per aconseguir aquestes capacitats no poden avançar-se a grans canvis ni adaptar-se per a fer tasques per les quals no hagin estat programats.

Les intel·ligències artificials generatives, que comentàvem a l'inici del text, no poden, per exemple, ser utilitzades com a sistema de conducció d'un cotxe autònom. Tampoc poden identificar persones d'acord amb la seva cara ni fer prediccions meteorològiques acurades. Per entendre com funcionen de manera simple, hem de saber que són sistemes connectats a una gran base de dades, de la qual aprenen mitjançant diferents tecnologies. Per tant, es dissenyen partint d'un objectiu concret, que, continuant amb l'exemple, pot ser el fet de generar textos o de crear imatges. I aquest objectiu no el decideix una màquina.

Arribem doncs a la segona problemàtica de la IA: la **concentració de poder al voltant del seu desenvolupament**. Qui decideix quins sistemes es desenvolupen i perquè es fan servir és un debat molt més rellevant que no s'aborda. Així doncs, ens trobem que tant els recursos com la infraestructura necessària per a posar en marxa

aquests sistemes, són propietat de molt poques empreses. Aquestes, per a dur a terme la tasca de crear intel·ligències artificials, reproduïxen lògiques capitalistes i colonials d'extracció de recursos, subcontractació de mà d'obra precaritzada i acumulació de la demanda del mercat. Dediquen, a més, molts diners a exercir influència política i cultural a tot el món per liderar el relat sobre les potencialitats i amenaces de la tecnologia, de manera que condicionen l'opinió pública i determinen les iniciatives legislatives.

Aquesta concentració de poder té ideologia i una visió concreta del món. Existeix, a més, una manca de diversitat accentuada en el sector. La tecnologia es fa des d'unes coordenades concretes: els països del nord global la conceptualitzen i la dissenyen, mentre que els del sud global la manufacturen. La ideologia neoliberal impregna en els seus dissenys, però també amb les pràctiques, uns valors concrets, orientats a l'optimització dels recursos per afavorir els beneficis. Així doncs, tant en la creació i ideació de la IA, com en l'ús final, hi ha manca de representació de la diversitat social, assumpció d'experiències des d'una visió molt propera al poder i voluntat d'augment de la riquesa de la classe més alta.

Aquesta situació ens porta al tercer problema, més conegut, dels biaixos algorítmics i la discriminació que perpetuen i amplifiquen. La concentració de poder codifica de forma matemàtica, mitjançant càlculs estadístics i sistemes algorítmics, la injustícia social, la desigualtat, el racisme, el masclisme i la discriminació. La potencialitat exponencial de la intel·ligència artificial amplifica l'abast d'aquestes vulneracions de dret.

La lluita sindicalista i la justícia global es troben per defensar els drets davant la IA

Les problemàtiques identificades ens permeten identificar tres vulneracions de drets

laborals que actualment ja estan protagonitzant la lluita sindical arreu del món. En primer lloc, la caracterització de la intel·ligència artificial mitjançant atributs humans, facilita la introducció de la tecnologia a certs llocs de treball que fins ara no havien vist una amenaça en la màquina. Fins ara, la tecnologia era una eina que ajudava a millorar l'eficiència de la treballadora, però ara la pot fer irrellevant. Es pot minimitzar i precaritzar. En alguns sectors, aquest fet ha començat a activar la lluita sindicalista. L'exemple més actual el tenim amb la vaga de guionistes i intèrprets de Hollywood, on finalment s'ha aconseguit un acord que blindava drets contra l'ús de IA per a tasques creatives. D'altra banda, existeix també la introducció de la tecnologia per a vigilar i controlar, l'ús de la qual quedarà supeditada a com quedi el redactat final del Reglament Europeu de la IA.

En segon lloc, tenim la qüestió del poder, que en l'àmbit laboral se situa en qui pren les decisions empresarials i de quina manera. En aquest aspecte, les representants de la part social són claus per a fomentar la presa de decisions compartida també en tot allò que tingui relació amb la inclusió de sistemes de presa de decisions automatitzades, sobretot pel que fa a les relacions laborals. A Espanya, existeixen ja apartats específics de l'última negociació col·lectiva on es fa referència a la necessitat de protegir la persona treballadora d'una presa de decisions algorítmica. També la coneguda com a "Llei rider" va permetre introduir mesures específiques de transparència perquè les persones treballadores tinguin accés a la informació. Tot i que és cert que la transparència no pot ser mai l'única mesura i que cal reforçar les eines i mecanismes de rendició de comptes, el fet de tenir la informació, empodera la persona treballadora i ajuda a col·lectivitzar el problema.

Per acabar, tenim la problemàtica de l'amplificació de la discriminació. És una de les afectacions més conegudes i que sol vulnerar drets en aspectes essencials de la lluita laboral, com són els processos de contractació i els de promoció. Les tecnologies per a aquests supòsits se solen presentar com a “justes” i “equitatives”, però ja hi ha molts casos documentats on es demostra que no sempre és així.

Una altra discriminació potenciada per aquestes tecnologies, més en clau de justícia global i lluita internacionalista, és l'externalització a països del sud global. De la mateixa manera que fa la indústria tèxtil, les grans plataformes entrenen i donen precisió als seus algoritmes mitjançant la mà d'obra de països com Kènia. Allà, les treballadores que etiqueten i eliminen els continguts que la “màquina

no sap reconèixer” han format nous sindicats i reclamen millores salarials i de protecció de la salut mental.

Així doncs, la defensa de drets laborals i humans en l'àmbit de la intel·ligència artificial implica comprendre que estem davant de la globalització de la precarització i la concentració de poder. En aquest context, la intersecció de la lluita sindical amb la justícia global pren més sentit que mai i, les eines per a dur-la a terme, són la defensa del marc dels drets humans en tota la cadena del cicle de vida de la intel·ligència artificial.

Judith Membrives

Responsable de polítiques digitals
de La Fede.cat

L'essència de l'activisme

resiliència, identitat i empoderament de veus a Palestina

L'activisme, impulsat pels meus fermes valors i determinació per ser catalitzador de canvi, sempre ha estat una part integral de la meua vida. Com a palestina, la política i la recerca de justícia han configurat sistemàticament els meus pensaments i accions, alimentant la meua passió per l'activisme. Això m'ha portat a una dècada d'activisme pel feminisme, els drets humans i la causa palestina, i ha estat l'incentiu per cursar un màster de diplomàcia i centrar la meua recerca en la greu situació que viuen els nens palestins a les presons israelianes. En aquest ampli article, examino l'essència de l'activisme en el context palestí i poso en relleu la importància de la resistència, el privilegi i la responsabilitat de l'activisme, el paper fonamental de les dones, la situació dels nens palestins, la importància de la consciència emocional, el poder de les xarxes socials i el potencial transformador de les veus individuals.

Resiliència i existència

L'activisme palestí està impregnat d'un profund esperit de resiliència, encapsulat en la

coneguda frase «existir és resistir». Aquesta resiliència neix de la lluita diària contra l'opressió sistemàtica imposada per l'ocupació israeliana. Malgrat que els palestins s'enfronten a nombrosos reptes, persisteixen en la recerca de justícia i llibertat. Aquesta resistència col·lectiva s'ha convertit en una característica que defineix la nostra cultura i identitat, i en una força poderosa que ens empeny cap endavant enmig de l'adversitat. Tot i reconèixer les dures realitats i les injustícies a què ens enfrontem els palestins, també hem de convenir en la força i la determinació que continuen configurant la nostra lluita.

El paper de la dona

En el context palestí, les dones tenen un paper fonamental en l'activisme, que transcendeix les fronteres i desafia les desigualtats de gènere a què han de fer front no solament com a dones, sinó sobretot a causa de l'ocupació israeliana. Les dones són víctimes d'una doble discriminació i opressió que afecta tots els àmbits de la seva vida personal i professional.

Malgrat aquests enormes obstacles, les dones palestines històricament han estat al capdavant de la lluita per la defensa de Palestina en diversos vessants, i les seves aportacions són indispensables, fins al punt que és impossible parlar de la lluita palestina sense reconèixer el paper inestimable que han exercit les dones. Com a pilars de força i resiliència davant de l'ocupació, han estat fonamentals a l'hora de protegir la cultura, la identitat i el patrimoni palestins. Així mateix, l'activisme i la resistència de les dones palestines al llarg del temps han estat un poderós testimoni de la ferma determinació i resistència que les caracteritza. Tot i que s'enfronten a barreres sistèmiques i a una adversitat immensa, aquestes dones personifiquen la força, el coratge i la perseverança. Demostren el poder de les dones per fer un canvi significatiu i configurar el relat de la causa palestina.

Nens palestins a les presons

Com s'ha indicat abans, el meu treball final de màster se centra en la detenció de nens palestins pel sistema legal israelià i en com aquestes detencions constitueixen una política motivada pel càstig col·lectiu de la població des de la infància. La importància d'aquest fet és que la protecció dels infants constitueix un valor fonamental i universal essencial per garantir una qualitat de vida òptima i una educació segura per als nens de tot el món.

No obstant això, a Palestina, la situació dels nens és especialment preocupant a causa de l'ocupació israeliana, ja que no solament han de suportar les conseqüències diàries del conflicte i l'ocupació, sinó que a més es converteixen en víctimes directes del sistema legal israelià, especialment del sistema militar, que tracta els presoners palestins amb duresa. De fet, un aspecte molt distintiu d'aquest cas és l'aplicació de la llei militar i l'assignació de tribunals militars als civils palestins, inclosos

els nens, però mai als israelians, ni quan han comès els mateixos delictes. Aquest fet, únic al món, es justifica afirmant que aquests nens són una amenaça per a la seguretat nacional i que, en conseqüència, cal aplicar totes les mesures necessàries, encara que contravinguin les normes internacionals.

El tracte que es dona als nens palestins ha estat objecte de nombroses crítiques a causa d'una sèrie de pràctiques, com ara fer batudes nocturnes a les llars, sotmetre'ls a maltractament físic i emocional, ocultar la informació sobre els motius de la seva detenció o sobre el seu parador, negar-los el contacte amb els seus pares o l'accés a representació legal durant els interrogatoris, i allargar els interrogatoris sense fer pauses per a les necessitats bàsiques. Hi ha casos en què aquestes pràctiques van acompanyades de maltractament físic i verbal. A més, el sistema judicial sovint imposa condemes desproporcionadament severes en relació amb els delictes comesos.

L'activisme i la importància de les xarxes socials

Davant de reptes aparentment insuperables, és vital recordar que la lluita per la justícia i la llibertat continua. La motivació neix de les injustícies que viu la població palestina, que actuen com a força motriu de l'activisme. És aquesta recerca de justícia la que fa que l'activisme esdevingui una part intrínseca de la identitat pròpia, entrelaçant conviccions personals i polítiques compromeses amb un canvi significatiu.

A més, mai s'ha de subestimar el poder de les veus individuals. Cada veu, independentment del seu volum o abast, té el potencial d'inspirar, educar i mobilitzar els altres. Fins i tot, a les plataformes de xarxes socials, compartir informació i conscienciar pot tenir un impacte transformador en la vida de les persones. Les

xarxes socials han esdevingut una eina poderosa per lluitar contra les injustícies socials, atès que exerceixen pressió política i fomenten connexions a través de les fronteres.

Tota la meua vida ha estat guiada per un ferm desig d'aconseguir un objectiu i una connexió profundament arrelada en la meua herència palestina. Durant la meua infància i adolescència, el meu pare va exercir un paper fonamental en inculcar-me la importància d'estimar i honrar la nostra rica cultura i alhora reconèixer els reptes als quals s'enfronten els palestins, tant en la nostra terra natal com fora.

Quan he emprès el meu propi viatge com a activista, sempre he trobat inspiració en els seus ensenyaments, i és gràcies a la seva influència que qüestiono els relats imperants que sovint redueixen Palestina a una història de patiment, i recordo als altres la bellesa i la riquesa que defineixen el nostre poble.

Però encara que el camí del meu pare es va desviar de la política, jo he sentit la responsabilitat inherent de lluitar pel reconeixement i l'assoliment dels drets palestins. Aquesta crida m'ha empès a utilitzar les xarxes socials com una eina de defensa poderosa, que em permet compartir vídeos i articles informatius que focalitzen diferents aspectes de la lluita palestina. El meu treball, que explora la greu situació que viuen els presoners palestins i les experiències de dones i infants i aprofundeix en esdeveniments històrics com ara la Nakba i la guerra a Gaza, s'ha convertit en un mitjà pel qual comunico a les xarxes socials les diverses realitats a què s'enfronta la població palestina.

En aquest sentit, és fonamental destacar que les xarxes socials, amb el seu ampli abast i la seva connectivitat instantània, ens han donat als palestins l'oportunitat de transcendir fronteres i amplificar el nostre missatge. Així mateix, la bellesa de les xarxes socials no sola-

ment es deu a la seva capacitat d'educar, sinó també a la de fomentar la col·laboració i la solidaritat entre persones que no formen part de la causa, i això gràcies a l'efecte dòmino de la compartició. Hi ha persones que, tot i que no són palestines, se solidaritzen amb Palestina i han difós i reenviat els meus continguts, que han arribat a gent que ha pogut conèixer la nostra causa, sense tenir-hi cap connexió, gràcies al senzill acte de compartir, que desafia els prejudicis i les idees errònies imperants i, en definitiva, alimenta un moviment col·lectiu que busca la justícia, la llibertat i l'auto-determinació per a tota la població palestina.

Tanmateix, malgrat que l'activisme a les xarxes socials m'ha permès connectar amb un públic global, seria una negligència per part meua no referir-me als reptes importants i a la censura estricta a què s'enfronten els palestins en el món digital. Les nostres veus i continguts són sistemàticament assenyalats, mareats, bloquejats i sovint esborrats amb el pretext de falsedat o de ser considerats «massa sensibles». És profundament descoratjador presenciar els intents deliberats de silenciar el nostre missatge i esborrar la realitat de les nostres experiències viscudes.

Les pràctiques discriminatòries de les plataformes de xarxes socials i els prejudicis integrats en els seus algorismes han perpetuat un cicle d'invisibilitat i marginació per als palestins que dificulta la comprensió i l'empatia globals. Esborrar els nostres continguts no solament ens nega el dret a l'expressió, sinó que a més reforça les dinàmiques de poder que perpetuen la nostra opressió.

Conclusió

En conclusió, l'activisme en el context palestí engloba la resistència, la identitat i l'empoderament de les veus. Malgrat els reptes diaris i les opressions imposades per l'ocupació isra-

eliana, els palestins mostren una resiliència remarcable en la seva ferma recerca de justícia i llibertat, i cada veu individual dins del panorama de l'activisme palestí té el potencial d'encoratjar, educar i mobilitzar els altres, i de destacar així el poder de l'acció individual per aconseguir un canvi significatiu.

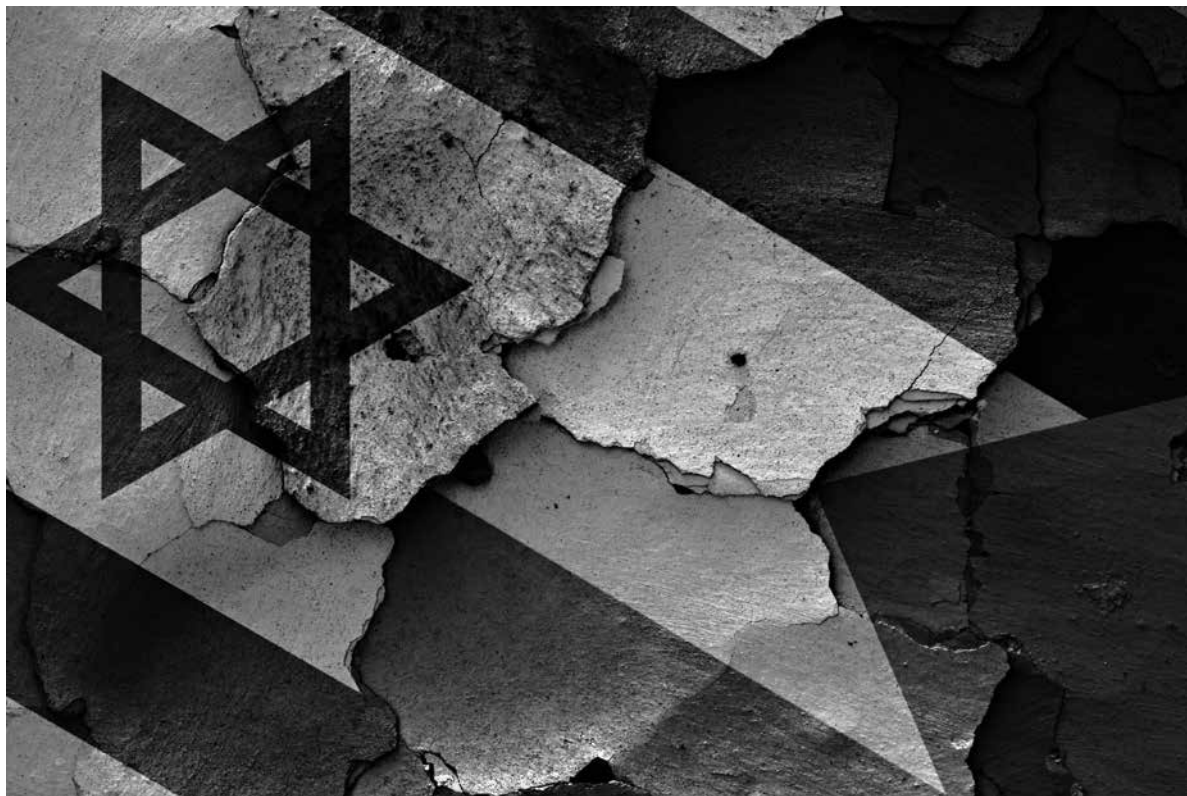
Un aspecte fonamental que també cal reconèixer és el paper fonamental de les dones palestines, tenint en compte que s'enfronten a les desigualtats de gènere i fan contribucions significatives a la lluita per Palestina.

En un sentit menys positiu, si bé les xarxes socials han sorgit com a eina crítica, que permet que el relat palestí transcendeixi fronteres i arribi a un públic global amplificant les veus dels que defensen la justícia, també és fonamental destacar que els palestins s'enfronten a obstacles formidables, entre els quals hi ha la discriminació sistèmica i la censura digital, que suprimeixen les seves veus i continguts, la qual cosa impedeix la comprensió i l'empatia globals. No obstant això, els palestins persisteixen en la seva recerca de justícia, fermes en el seu compromís de recuperar el seu relat. Mitjançant la solidaritat col·lectiva, podem treballar per un món on els drets dels palestins siguin reconeguts, respectats i defensats.

L'essència de l'activisme palestí és un poderós recordatori de l'indomable esperit humà i de la recerca permanent de justícia davant de l'adversitat. Donar suport a les veus palestines i lluitar per un futur més just i equitatiu és contribuir a un moviment més ampli que ultrapassa fronteres i fomenta la comprensió, l'empatia i la possibilitat d'un canvi transformador.

Shadia Zaher

model i activista pro drets humans a
Palestina

Israel-Palestina

la humanitat està en crisi

El mal anomenat conflicte entre Israel i Palestina, un dels més antics i complexos del món, ha hagut de ser notícia, com sol passar allà i en moltes altres parts del món, en el moment que s'ha fet visible la violència directa i es tradueix en agressió física. Aquestes últimes setmanes, en què hem pogut assistir en directe a una de les més importants demostracions de força i menyscapte de la vida de milers de palestins mai vistes, pensava en l'altra violència, més silenciosa, aquella a la qual ja estava acostumada la ciutadania de Gaza: la violència estructural. I és

que aquesta altra manera d'aniquilar vides, no per menys visible és menys dolorosa, ja que es tracta d'una violència present en l'estructura social i que fa dècades que impedeix a la població palestina cobrir les seves necessitats bàsiques i el dret a viure dignament.

Des que el passat dissabte, 7 d'octubre, combatents del grup islamista Hamàs aconseguissin penetrar en comunitats israelianes prop de la Franja de Gaza, matant residents, capturant ostatges i llançant un atac amb centenars de míssils que va causar la mort de més de

1.400 civils, estem assistint, entre impotents i inútils, a l'escalada més gran del conflicte en dècades. Des d'aleshores, Israel, amb les seves ordres i atacs indiscriminats, ha forçat el moviment cap al sud de més d'un milió i mig de palestins. I el pitjor és que aquest només és un capítol més del conflicte palestí-israelià, una història que es repeteix i que té com a element central l'objectiu de desplaçar forçosament —o, com estem comprovant aquests dies, directament aniquilar—, la població palestina lluny de les seves llars i de les seves terres.

La culminació d'un procés històric d'expulsió. L'origen d'aquest conflicte es remunta a la fi del segle XIX, quan el moviment sionista, impulsat per l'antisemitisme a Europa, va buscar crear un Estat jueu en la terra de Palestina, que llavors estava habitada majoritàriament per àrabs musulmans i romanien encara sota mandat britànic. El 1947, Nacions Unides aprovava el pla de partició de Palestina i assignava el 54% del territori al futur Estat jueu, amb Jerusalem com a enclavament internacional. Un pla que es va aprovar quan vivien a Palestina 1.300.000 palestins i 600.000 jueus. Amb el suport de les potències colonials, especialment del Regne Unit, el sionisme va aconseguir establir l'Estat d'Israel el 1948, després de la proposta, mai respectada, de Nacions Unides. Aquesta decisió va ser rebutjada pels palestins i els països àrabs veïns, que van iniciar una sèrie de guerres contra Israel per a recuperar el territori perdut que

mai no han pogut recuperar; ans al contrari, els anys 1948 i 1967 es van produir dos grans desplaçaments forçats de població palestina que, juntament amb el que estem presenciant aquests dies, ens permet afirmar que estem davant d'un d'apartheid. Organitzacions com Human Rights Watch o Amnistia Internacional fa anys que adverteixen i acusen les autoritats israelianes de cometre un crim de lesa humanitat, tant contra els palestins dins d'Israel com contra els palestins que viuen sota l'ocupació israeliana a Cisjordània i Gaza, afirmació amb la qual la mateixa relatora especial de Nacions Unides sobre la situació dels Territoris Ocupats Palestins, Francesca Albanese, ha mostrat acord en assenyalar fa uns dies que “en nom de l'autodefensa, Israel intenta justificar el que equivaldria a una neteja ètnica”.

I és que en els múltiples episodis de violència que ha generat el conflicte al llarg de la seva història, que han causat milers de morts, ferits i desplaçats, així com greus violacions dels drets humans, el no-respecte per les resolucions de Nacions Unides ha estat una constant. El poble palestí, i en especial el gazià, fa anys que viu en un estat permanent de setge que aquests dies s'està fent més evident i està arribant als límits de la seva expressió: bloqueig, ocupació i expansió dels assentaments israelians, construcció del mur de separació, detencions administratives o bloqueig econòmic són exemples d'aquesta violència que el

poble palestí porta setanta-cinc anys patint i que hem de fer visible perquè en ella hi ha la veritable arrel del problema. Sense oblidar els prop de 5,9 milions de palestins refugiats en països veïns, principalment a Jordània, Síria i Líban, però també a la mateixa Cisjordània i a Gaza.

En el moment d'escriure aquest article, la situació d'escalada del conflicte sembla no tenir marxa enrere. Segons el Ministeri de Salut palestí, es calcula que més d'11.078 persones han estat assassinades, de les quals 4.506 eren nens i nenes i 3.027 dones. D'altra banda, al voltant de 2.700 persones més, entre elles 1.500 nens i nenes, estan desaparegudes sota els enderroc i prop 1,6 milions de persones han estat desplaçades en tota la Franja des del passat 7 d'octubre, segons l'Agència de Nacions Unides per a la població refugiada de Palestina en Orient Pròxim (UNRWA). Les escoles, els campaments de refugiats, les seus i oficines de Nacions Unides, els periodistes o els hospitals estan sent objectius militars de primer ordre per part de l'estat d'Israel, i el tancament del pas fronterer amb Egipte de Rafah està impedit que l'ajuda humanitària o el combustible entrin a Gaza.

No és d'estranyar que el primer ministre, Benjamin Netanyahu, fent servir un llenguatge desproveït de qualsevol signe d'humanitat, digués fa uns dies que “després de la guerra, Israel mantindrà el control total de la seguretat a Gaza, inclosa la capacitat d'entrar quan vulguem per a eliminar als terroristes que puguin sorgir una altra vegada”. Aquestes afirmacions i fets, que mai no s'han amagat d'explicar els membres del govern israelià, constitueixen violacions flagrants del dret internacional, més encara si tenim en compte que, segons els organismes internacionals, un 80% de la població de Gaza depèn de l'ajuda internacional. Fins i tot que una organització

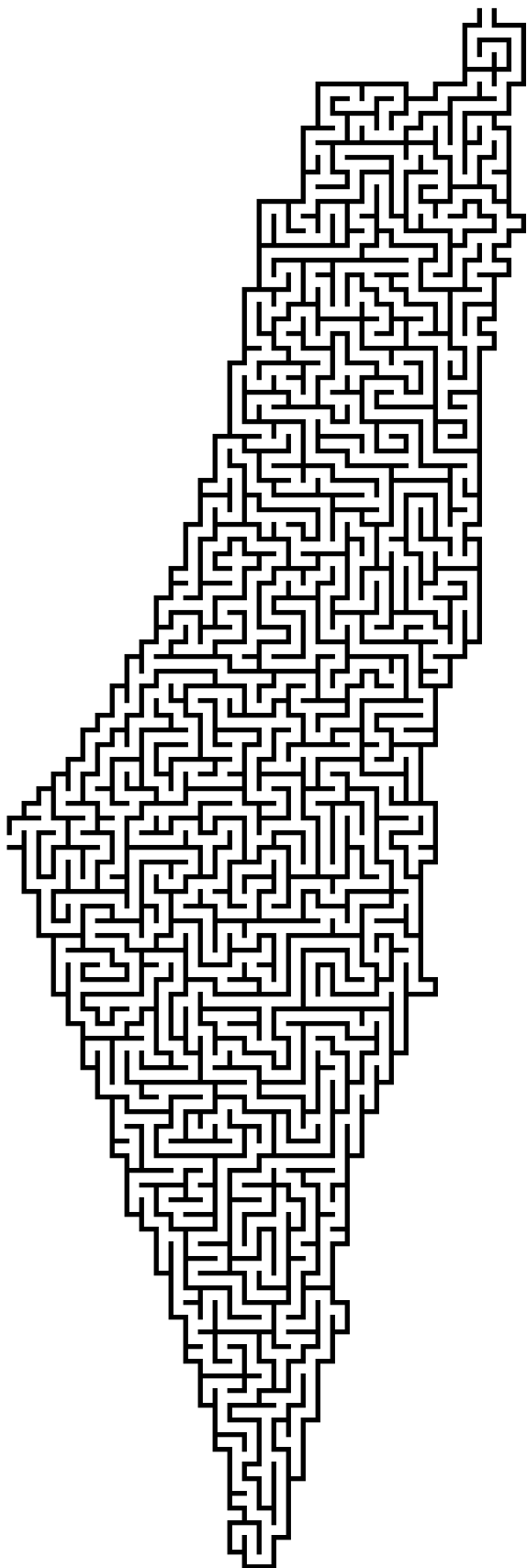
humanitària com el Comitè Internacional de la Creu Roja hagi expressat que “el patiment humà a Gaza commociona; milers de morts, accés limitat al menjar i l'aigua, hospitals prop del col·lapse amb els passadissos plens de ferits i desplaçats. Fins i tot les guerres tenen límits”, demostra com és de crítica la situació actual.

On és la comunitat internacional?

Enfront d'aquesta conjuntura d'ocupació i segregació continuades, ens trobem una comunitat internacional històricament tèbia i, fins i tot, en alguns casos, clarament posicionada a favor de l'Estat d'Israel. Ni les violacions flagrants del dret internacional que estem presenciant actualment no estan provocant cap novetat en el discurs de la Unió Europea o els Estats Units, aliats històrics d'Israel; encara més, en un primer moment de l'escalada, alguns líders mundials van encoratjar públicament els seus governants a exercir una reacció violenta sobre Palestina després dels atacs de Hamàs. Així doncs, ja ni parlar-ne de la necessitat d'abordatge de la situació de fons: l'ocupació il·legal i la discriminació i violència estructural que pateix la població palestina i que la comunitat internacional fa dècades que menysté amb el seu silenci còmplice i amb l'establiment d'unes relacions comercials i diplomàtiques que no han fet més que legitimar les seves actuacions.

A l'altre costat, trobem la resposta de bona part de la ciutadania, que ha omplert places i carres a moltes ciutats arreu del món per demanar l'alto el foc. Una mobilització pacífica que demana una desescalada de la violència, la paralització de la venda d'armes a Israel i el compliment de les resolucions aprovades en el marc de Nacions Unides i el dret internacional.

Els dies van passant, però, i les imatges que els primers dies ens colpejaven se'ns comencen a

fer familiars i una injustícia d'aquesta magnitud mai no ho pot ser. Sense aliments, aigua, medicaments ni combustible; amb escoles convertides en refugis que, al seu torn, es converteixen en objectius militars; amb hospitals que ja no poden salvar vides; i amb un pas, el de Rafah, entre Gaza i Egipte, pel qual a penes han deixat entrar ajuda humanitària, la supervivència depèn d'un fil molt delicat.

I jo em nego a pensar que la vida dels i les palestines és una vida de repeticions, d'èxodes rere èxodes, de patiment arrossegat al llarg de generacions, de vides aturades a campaments de refugiats. Em nego a pensar que assistirem a l'esborrat de Gaza des dels nostres còmodes sofàs. És per això que hem de demanar, amb més determinació i força que mai, un alto el foc immediat; el setge a Gaza ha de finalitzar. Com ha de finalitzar el bloqueig d'entrada d'ajuda humanitària, sense restriccions.

El mateix any que es compleixen setanta-cinc anys de l'aprovació de la Declaració Universal dels Drets Humans, en el seu nom, la comunitat internacional ha de ser capaç d'articular una resposta ètica i solidària basada en la solució dels dos estats de Nacions Unides. Així que davant la inacció de la major part dels líders mundials que continua perpetuant l'estat de guerra i amenaça la pau i la seguretat de tota la regió i del món, la societat civil ha de continuar demanant que acabi aquest càstig col·lectiu imposat a la població civil a Gaza, i exigir a les administracions més properes un compromís per reduir la violència, així com una aposta ferma per la justícia, la veritat i la reparació com únics camins per construir una pau duradora a Palestina. Una pau que, tant de bo, pugui ser realitat algun dia.

Alba Martínez
periodista

12 d'octubre

dia de la resistència
indígena

A Catalunya, tradicionalment hem reivindicat que el 12 d'octubre no tenim res a celebrar. Perquè en aquesta data, l'any 1492, es va iniciar la colonització del continent americà per part de la corona espanyola, amb la brutal explotació dels pobles indígenes i el genocidi de gran part d'ells. I tampoc teníem res a celebrar perquè per reemplaçar la població originària exterminada com a força de treball, es va iniciar el comerç d'esclaus africans a gran escala cap al continent americà, fet que va comportar una massacre a l'Àfrica i la pèrdua de milions de vides més.

Però històricament tampoc tenim res a celebrar del 12-O perquè aquesta data es va convertir en dia festiu sota el règim franquista, l'any 1940, amb el nom de Día de la Raza. Per aquesta raó, des de fa molts anys, grups nostàlgics franquistes i feixistes s'apleguen cada 12-O per realitzar actes i mobilitzacions d'entiment d'un nacionalisme espanyol excoent que atia l'odi.

D'un temps ençà, el 12 d'octubre ha esdevingut una data de lluita, la data que els pobles originaris d'Abya Yala van transformar de la ignomínia de la celebració colonialista del mal

anomenat “Descubrimiento” en una commemoració, la commemoració de l’inici de la resistència indígena. El terme *Abya Yala* és la paraula que el poble indígena *Kuna* (el qual viu en els actuals estats de Panamà i Colòmbia) ha usat tradicionalment per denominar la totalitat del continent americà i que significa ‘terra en plena maduresa’ o ‘continent de la vida’, i que es podria traduir per ‘terra de riquesa’ o ‘terra de l’abundor’

Com es pot deduir fàcilment, en aquest dia es recorda l’inici de la lluita dels pobles indígenes contra la colonització i la dominació de les metròpolis colonials com la de l’Imperi espanyol. A tot el continent americà els moviments indígenes aixequen la veu per qüestionar la història colonial, reinterpretar-la i construir el seu present i les decisions que els afecten a partir de la decolonització dels sabers, visons

allunyades de l’eurocentrisme, entre altres nous conceptes que constantment sorgeixen a la filosofia i a la praxi.

En aquest dia es realitzen diverses manifestacions a tota Amèrica Llatina per commemorar el Dia de la Resistència Indígena, per tal de reconèixer la constància, la dignitat, la diversitat cultural i humana dels pobles originaris. I a partir de la teoria decolonial, que proposa repensar l’acció política i l’educació per tal de crear un diàleg horitzontal que contrasti amb el monòleg eurocèntric de la modernització i el procés constituït per la globalització, aquesta celebració ha agafat un nou impuls.

En aquest mateix sentit, a Catalunya i en altres indrets, la celebració d’aquesta data —que simbolitzava el colonialisme espanyol i la negació de la diversitat— també ha ad-

quirit una nova significació, en especial entre la diàspora llatinoamericana, i s'ha reconvertit en una data de lluita i reivindicació dels pobles indígenes i commemorem el Dia de la resistència indígena, tal com fa anys que fan els pobles originaris del continent americà.

Enguany que arreu del món es commemora el 75è aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, des del CIEMEN hem volgut reivindicar també la Declaració Universal dels Drets Col·lectius dels Pobles, perquè els drets individuals només poden trobar el seu ple acompliment dintre del marc dels pobles concrets en què cada persona s'identifica.

Tot i que el text inicial de la Declaració Universal dels Drets Col·lectius dels Pobles es va aprovar durant la 2a Cimera de la Conferència de Nacions Sense Estat d'Europa (CONSEU) organitzada pel CIEMEN a Barcelona el maig de 1990, vuit anys després el nou context marcat per la caiguda de la Unió Soviètica i la creació de nous Estats, va comportar la seva necessària actualització. Per aquesta raó, durant la 3a Cimera de la CONSEU de 1998, es va posar al dia la Declaració Universal dels Drets Col·lectius dels Pobles i, per aquesta raó, en commemorem el 25è aniversari aquest 2023.

I vist el transcurs dels esdeveniments, cal dir que vint-i-cinc anys després, l'objectiu principal d'aquesta Declaració, fixat en el seu article sisè —«Qualsevol poble té el dret permanent d'autodeterminar-se d'una manera independent i sobirana»—, continua sent plenament vigent a casa nostra i arreu del món.

I pel que fa específicament a l'agenda dels pobles indígenes, podem trobar articles dins d'aquesta Declaració que avui són d'absoluta actualitat:

Art. 16. Qualsevol poble té el dret a la solidaritat, que comporta la mútua co-

operació entre els pobles, el reconeixement explícit de les identitats que els distingeixen, l'aplicació dels principis d'equitat i de reciprocitat, els intercanvis de les riqueses naturals, dels avenços tecnològics i dels progressos econòmics i socials, i d'altres béns que són comparables.

Art. 17. Qualsevol poble té el dret a impedir la utilització de les riqueses naturals i dels avenços tecnològics per a finalitats que condicionen o posen en perill la salut i la seguretat d'altres pobles o que comprometen l'equilibri ecològic del medi ambient.

Art. 18. Qualsevol poble té el dret a la legítima recuperació dels seus propis béns així com a una reparació adequada, si és espoliat, completament o parcialment, de les seves riqueses naturals o malmès en la seva sobirania o en l'equilibri del medi ambient que l'afecta.

Art. 19. Qualsevol poble té el dret de recurs directe davant de les jurisdiccions internacionals. Els responsables d'aquestes jurisdiccions han de ser escollits democràticament per representants elegits de tots els pobles. Els seus àrbitres han de ser seleccionats i acordats per les parts en litigi.

I per tal de commemorar aquests drets col·lectius no hi ha una data millor que el 12 d'octubre, on la resistència indígena simbolitza aquesta lluita per mantenir els drets dels pobles minoritzats contra els qui els volen substituir.

David Minoves
president del CIEMEN

Cuando el tecnofeudalismo nos alcance

No es habitual que desde el sindicalismo tratemos unos temas que parecen alejados en tiempos futuros, a veces distópicos, es más habitual hablar de las negociaciones de convenios colectivos, es cierto, pero parece que el destino nos alcanza.

Tras la nueva reforma laboral de 2022, el logro del empleo resiste pese a la incertidumbre económica. Nos dicen que los sindicatos somos intervencionistas, acusándonos de que negociemos duramente las cláusulas salariales, sólo faltaría. Tristemente, esas subidas no compensan totalmente la pérdida de poder adquisitivo: hasta ahora un 3,41% de subida, la mayor desde 2008, sin embargo, persiste la sensación del avance constante de la inflación, dicen que sobre un 3,64% de media, aunque

la sensación social sea mayor. Creemos que el Acuerdo para el Empleo y la Negociación Colectiva (AENC) ha marcado también un camino para una subida sólida, que recupere el poder adquisitivo perdido. Observamos que la fortaleza de la contratación, combinada con las subidas salariales, reduce la conflictividad social y favorece la cohesión. Dicho con ideas fuerza: horizonte de jornada laboral de cuatro días y 1.200 euros de salario mínimo interprofesional y, por supuesto, normativizar laboralmente el entorno europeo, líneas salariales y derechos sociales van unidos, demasiados retrocesos en Italia y Grecia...

Desde el sindicalismo coherente, evidentemente no es contradictoria una coincidencia entre la pequeña y mediana empresa en Es-

pañía, por ejemplo, y los intereses salariales de los trabajadores. No nos confundamos de objetivos, los acuerdos siempre son posibles.

Pero observamos que el espacio económico tradicional está mutando, pura intuición — tal vez perverso instinto—, pero no es alucinación, observamos que lo que algunos presentimos es la academia y los teóricos quienes lo pontifican: nos referimos a la reciente obra de Varufakis y Han.

Creemos que se están rompiendo costuras dentro del modelo de mercado global: hace ya tiempo que los salarios siguen estancados ante una inflación desbocada por los conflictos y las subidas de materias primas, también por la especulación, financierización de productos y dichas materias, y si incluimos la IA en el ámbito laboral resulta una extraña tormenta perfecta. Y en la fase productiva, cada día más son macrocorporaciones cerradas las que controlan el precio de los materiales, la distribución al mayor y al menor; todas las nuevas plataformas no cumplen las leyes del mercado, exclusivizan al cliente, siervos del

propietario al que regalamos “clics” y exhibimos nuestros gustos y preferencias, pagando una cuota y consumiendo productos exclusivos. A algunos nos recuerda el feudalismo, también agresivo, cuando se rompen los contratos, ¿o no saben ustedes lo que es romper con una compañía telefónica? No hace falta que mencionemos empresas.

¿Las soluciones? Industria de cercanía y empresa productiva y sostenible, por supuesto, pero sobre todo una Unión Europea que ante cualquier conflicto de política exterior o de medidas sociales no reaccione como en las reuniones de vecinos de “Aquí no hay quién viva”... El problema no son solo los imponderables, conflictos armados que siempre son conflictos económicos, inflaciones provocadas y guerras; lo más grave: nichos productivos y de materias primas convertidos en espacio de especulación.

Podemos no querer reconocerlo, incluso resulta ridículo cuando algún “analista” afirma, sin temor al insulto a la inteligencia, que las nuevas tecnologías traerán nuevas profesiones humanas, como con la Primera y Segunda

Revolución Industrial... No nos engañemos, la era de la digitalización traerá consigo la desaparición del trabajo como lo hemos visto en doscientos años. Más vale que nos adaptemos a una sociedad con menos jornadas laborales, también a hablar de rentas de cohesión social y de más garantías sociales extensas. Aunque para algunos solo somos consumidores sin demasiados derechos, “somos los órganos sexuales del capital”, como lo ha definido crudamente el filósofo Byung-Chul Han.

Estas nuevas reglas feudalistas están limando las clásicas relaciones entre empresariado, trabajadores y legislaciones territoriales, quebrando las políticas de pactos y, tememos, nuestro marco de negociación colectiva. Ojo al futuro.

La masa productiva y la plusvalía se transforman en una masa consumidora, en unos países del Sur como abastecedores sin Estado, y Estados fetiche en manos de las grandes corporaciones mundiales, en pugna entre ellos (qué curiosos recuerdos, con aquellas obras clásicas de ciencia ficción como *Mercaderes del espacio*, de Frederic Pohl y Cyril M. Kornbluth).

Una sociedad del cansancio en Occidente, mientras en las fronteras del Sur se extienden las sociedades desheredadas. La izquierda social y en especial los sindicatos somos más útiles que nunca, somos imprescindibles.

Extrañas coincidencias entre teóricos muy lejanos en orígenes:

Yanis Varoufakis publicitando su nuevo libro, dónde afirma que el capitalismo se ha roto y los feudalismos tecnológicos de unas cuantas compañías son los que controlan la información de los ciudadanos y consumidores, pronto la seguridad y el armamento, única parcela de hegemonía de los Estados-Nación; un mundo ya real dónde Google, Amazon, Apple,

Microsoft o la X de Musk controlan muchas de las teclas de la economía.

Por otro lado, un pensador muy brillante, acompañado por su hermetismo, más propio de un monje zen que de un profesor alemán (bien pensado, ¡qué combinación...!): Byung-Chul Han, muy chulito, hablando de las profundidades de Heidegger, tal vez el filósofo alemán más arcaico, oscuro y siniestro en su erudición e ideología (a Dios gracias lo combina con Benjamín...); en este caso, Han dice verdades como puños, pero sin definir soluciones, más budista que marxista...

Byung-Chun Han, que en su último libro no solo analiza la sociedad actual, sino que nos da donde más duele: el ser humano ha perdido su capacidad de crear narraciones e identidades comunes, imaginarios (que dirían los antropólogos) y ya solo responde a chismorreos y mensajes publicitarios planos, “clics” que solo sirven al capitalismo y al mercado de unos pocos.

Paren un momento sus quehaceres, detengamos la maquinaria consumista, dediquemos un momento a pensar estas lecturas...

Tecnofeudalismo. El sigiloso sucesor del capitalismo

Yanis Varoufakis
Ed. Deusto, 2024

La crisis de la narración

Byung-Chul Han
Ed. Herder, 2023

Nicolás Cortés Rojano

Tècnic municipal de cooperació

Ciutats Defensores dels Drets Humans

és un projecte actualment coordinat pel Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i gestionat per la Comissió Catalana d'Acció pel Refugi amb la participació de 28 ajuntaments i 9 entitats i institucions catalanes implicades en la defensa i promoció dels drets humans a escala local i global (<https://ciutatsdretshumans.cat/>).

Des del 2013 treballem conjuntament per visibilitzar i acompanyar la tasca de les persones defensores dels drets humans i denunciar la persecució que pateixen, enfortint les xarxes de suport i protecció i millorant el coneixement, la promoció i la defensa dels drets humans entre la ciutadania catalana.

El fil conductor del projecte és l'estada a Catalunya d'un grup de defensors i defensores dels drets humans d'arreu del món. En el marc de la visita, participen en diversos actes (conferències, reunions institucionals, activitats en centres educatius, trobades amb mitjans de comunicació, espais de trobades amb organitzacions socials, etc.), on poden exposar les seves reivindicacions i compartir la tasca que desenvolupen en els seus territoris.

Tots aquests actes serveixen per donar suport i visibilitat internacionals als i les activistes. Aquest any el projecte ha celebrat el seu desè aniversari amb la XIII edició, que consta de

dues gires. La gira de primavera, que es va celebrar entre els dies 19 i 28 d'abril; i la gira de tardor, que s'ha celebrat entre el 2 i l'11 d'octubre.

En aquesta gira ens han acompanyat Adenike Oladosu, activista nigeriana pel clima; Carlos Andrés Tobar, activista colombià pels drets LGBTI; Yezli Mic, rapera feminista d'El Salvador; Jorge Weke, portaveu del Parlament maputxe Koz Koz; Fatima Hossaini, fotògrafa i activista afganesa-iraniana; Diana Damian, activista mexicana pels drets de les persones migrants i refugiades; Dora Muñoz, comunicadora indígena del poble Nasa al Cauca (Colòmbia); i Domingo Morales, membre

de la plataforma Fruita amb Justícia Social, de Guinea Equatorial, però que viu a Lleida.

Una mica d'història del projecte:

Neix l'any 2013 de la mà de l'Ajuntament de Sant Boi i des d'aleshores s'hi van anar sumant diferents consistoris. Actualment, compta amb la participació de 28 ajuntaments, 6 entitats especialistes en drets humans i 3 institucions catalanes, amb la coordinació del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i la gestió de la Comissió Catalana d'Acció pel Refugi, totes elles implicades en la defensa i promoció dels drets humans d'àmbit local i global.

Els ajuntaments participen activament en el projecte i hi confien des dels inicis perquè hi ha un compromís per la defensa i promoció dels drets humans. Som conscients dels reptes i la situació de persecució i violència que pateixen les persones defensores, i creiem que és imprescindible visibilitzar i acompanyar la seva tasca de defensa i denunciar la seva situació a través de l'educació, la sensibilització i la incidència política i social des del món local.

També és una tasca essencial visibilitzar la feina dels municipis participants com a ciutats defensores dels drets humans i contribuir a l'intercanvi d'experiències entre defensors i defensores de diferents llocs del món, iden-

tificant les similituds i facilitant la creació de xarxes també entre elles i ells.

Des de 2013 hem convidat a gairebé un centenar de persones defensores dels drets humans, de més de 30 països, amb les seves causes i problemàtiques. Molts i moltes d'elles i les seves famílies han estat amenaçades, perseguides i privades de llibertat.

Treballen i s'organitzen i lluiten per defensar els drets de les seves comunitats, contra les violències masclistes que impacten en les vides de les dones, de nens i nenes, del col·lectiu LGBTIQ+, per la pau, per les persones migrades i a la cerca de refugi, de les minories ètniques i nacionals, de la llibertat d'expressió i

opinió, de la memòria històrica i per una vida digna; en definitiva, treballen, s'organitzen i lluiten per defensar els drets de tothom. Però no hem d'oblidar que la dignitat no té gènere ni té color, la dignitat és de la humanitat. No hem d'oblidar tampoc que aquests drets estan reconeguts internacionalment i que l'Estat té l'obligació de garantir-los. Davant d'aquesta situació de vulnerabilitat en què es poden trobar els defensors i defensores dels drets humans, les Nacions Unides van adoptar l'any 1998 la Declaració sobre el dret i el deure dels individus, els grups i les institucions de promoure i protegir els drets humans i les llibertats fonamentals universalment reconeguts en la resolució:

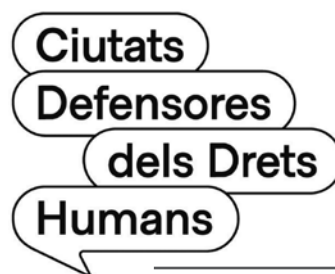
(Res. 53/144, de 9 de desembre de 1998):

Article 1

“Tota persona té dret, individualment o col·lectivament, a promoure i procurar la protecció i realització dels drets humans i les llibertats fonamentals en els plànols nacional i internacional.”

Article 2

“Cada Estat té la responsabilitat primordial i el deure de protegir, promoure i implementar tots els drets humans i les llibertats fonamentals, inter alia, adoptant els passos necessaris per crear totes les condicions necessàries des del punt de vista social, econòmic, polític, entre d'altres, així com les garanties legals requerides per assegurar que totes les persones sota la seva jurisdicció, individualment i en associació amb d'altres, gaudeixin a la pràctica de tots els drets i llibertats.”

Tècniques de Cooperació dels ajuntaments participants

Què passa al Salvador?

El president salvadoreny, Nayib Bukele, treu pit d'haver acabat amb la violència de les “mares” al país. Quan l'any 2019 va ser escollit, aquest era el seu compromís estrella i, sobre el paper, s'ha complert. El preu que han hagut de pagar els ciutadans i ciutadanes del Salvador és un pla de seguretat i règim d'excepció que des del març de 2022 es va prorrogant mes a mes fins al dia d'avui. Aquest règim ha suspès garanties constitucionals i ha obert la porta al fet que l'exèrcit i l'administració puguin violar sistemàticament els drets humans.

Mentre una part de la població aplaudeix les maneres autoritàries de Bukele, fins a 70.000 persones han estat empresonades sense proves ni garanties. Segons un informe de desembre de 2022 de l'ONG local Cristosal i Human Rights Watch (HRW), hi ha hagut detencions arbitràries (algunes de sindicalistes, cantants de hip-hop —com la nostra entrevistada— i defensors i defensores dels drets humans), morts sota la tutela de l'estat, tortura, desaparicions forçades i processos penals abusius. Les presons del país pateixen una sobreocupació i les famílies de les persones preses es veuen obligades a entregar mensualment un paquet d'aliments i productes d'higiene personal i de neteja sense poder-se comunicar ni saber res dels seus parents.

La justícia també pateix les derives autocràtiques del president Bukele, amb intervencions governamentals i sense oferir cap garantia als presos que ja fa més d'un any que no saben quins càrrecs se'ls imputen i amb la proposta de celebrar macrojudicis de més de dues-centes persones, sense cap connexió entre elles, amb un sol advocat defensor i cinc migrants

minuts per la seva defensa col·lectiva. Una modificació del Codi Penal va afectar els mitjans de comunicació, que han vist vulnerats els seus drets i, alguns, s'han hagut de traslladar fora del país per poder treballar amb independència, garantir el dret a la informació i tenir cobertura legal. És el cas d'El Faro, que denuncia que la reducció de la violència és fruit del pacte i la negociació amb les bandes i no de la mà dura de Bukele.

Mentrestant, qui no s'escapa de la violència són les dones. Una violència que lluny de reduir-se, augmenta dia a dia amb l'aval dels sectors més conservadors de la política, l'economia i dels mitjans de comunicació. Segons l'Observatori de Violència ORMUSA, l'entorn familiar i la llar són espais d'alta vulnerabilitat i insegurs per a les dones salvadorenques, ja que de gener a mitjan novembre del 2023 hi ha hagut 40 femicidis, 19 dels quals a mans de les parelles o exparelles, sigui mitjançant armes de foc, armes blanques o cops i pallisses brutals. La

Fiscalia General de la República va registrar 1.208 casos de denúncies de violència física només entre els mesos de gener i febrer de 2021, o sigui, més de 20 casos diaris. A aquestes esgarrioses xifres cal sumar-hi la violència psíquica, sexual, simbòlica, patrimonial, econòmica o les desaparicions que sovint deriven en assassinats camuflats.

L'any 2022 es van registrar 10.352 embarassos de nenes i adolescents de 10 a 17 anys, cosa que representa que cada dia més de 28 criatures queden en estat sense cap mena de coneixements de salut sexual reproductiva. Al Salvador, l'avortament està totalment prohibit i no hi ha cap supòsit en què aquest es contempli (ni per violació, ni malformació del fetus, ni risc per a la salut de l'embarassada). Fins i tot les dones que avorten espontàniament, són perseguides i condemnades a dures penes de presó; per aquesta raó, el novembre de 2021, El Salvador va ser condemnat pel Tribunal Interamericà de Drets Humans.

Yezli Mic

dona, feminista i rapera

«Al Salvador es viu culpabilitzant les dones i no podem ser lliures»

Així es defineix aquesta jove de 26 anys que reparteix el seu temps entre dues ocupacions: vendre begudes en una parada al carrer i rapejar cançons. Ella és una dels milers de persones que treballa en l'economia informal al Salvador.

Va ser als carrers, quan d'adolescent va començar a escriure versos i a rapejar de manera espontània com feia el jovent del seu barri. Es va iniciar en el hip-hop amb una crew, però el 2016 va decidir crear un xat per compondre una cançó

col·lectiva que parlés dels drets de les dones. A partir d'aquí, juntament amb altres compositores i algunes grafiteres, creen el col·lectiu hip-hop femení.

Actualment, aquest col·lectiu treballa braç a braç amb (o "al costat de") grups feministes del país, per tal de fer arribar el seu missatge d'apoderament i de defensa dels drets humans de les dones usant el rap com a eina de transformació social.

El Salvador té una de les taxes de feminicidis més altes de Llatinoamèrica i és un dels països més perillosos per a les dones. Com creix una nena en un aquest context?

Les nenes i les dones creixem normalitzant les violències. A El Salvador, com en altres llocs, molts feminicidis es donen en l'àmbit de la parella. El que diuen molts mitjans de comunicació és que la dona s'ho va buscar, que no es va deixar respectar, etcètera. Ens eduquen amb aquesta idea: amb la que hem de fer-nos respectar perquè no ens succeeixin coses dolentes. A El Salvador es viu culpabilitzant a les dones i no podem ser lliures. Jo mateixa he sofert moltíssim assetjament al carrer, fins i tot tocaments; però la policia no fa res. A més de cuidar-se del masculisme dels homes, cal cuidar-se de la ignorància de la policia. Hi ha una llei sobre l'assetjament, però de què serveix denunciar si després no es fa res?.

A més de ser un problema social, és un problema polític?

Les actuals diputades de l'Assemblea, durant la campanya electoral, per exemple van donar suport al dret a decidir [en referència a l'avortament] i la reforma de l'avortament, però ara ja no el secunden i s'han posat del costat del president. És molt lleig veure que no ens ajudem entre dones, perquè una dona el vot pensant que t'ajudaran en alguna cosa.

Com van portar a la teva casa el fet que comencassis a rapejar i a escriure lletres tan crítiques? Tenen por?

Com succeeix a molts joves a El Salvador, jo vine d'una família disfuncional. El meu pare va morir quan jo tenia sis anys i la meua mare va emigrar als Estats Units quan jo tenia catorze. M'he criat pràcticament sola. Quan la

meva mare escolta les meves cançons em diu que vagi amb compte, perquè ella té por. No obstant això, també s'alegra molt de com estic fent les coses, perquè diu que soc valenta.

Què els diries a les nenes salvadorenques que just ara comencen a adonar-se del que amaga la societat en la qual viuen, que comencen a experimentar el masclisme?

Que combatin la por amb valentia; que no tinguin por ni pena del que volen dir. Que no estan soles, i que, si volen dedicar-se a la música o a pintar o a dibuixar, que ho facin, perquè vida només hi ha una i amb por no es pot viure. Perquè al final de tot, l'única satisfacció que ens queda és la que sorgeix del que estem fent.

En Hip hop Femení, col·laboreu amb algun col·lectiu feminista, en aquest moment?

Estem treballant amb Col·lectiva Feminista. Elles ens estan donant fons per a l'enfortiment d'Hip hop Femení; i en aquests moments estem organitzant uns tallers de musicoteràpia. Ens ajuden tant com poden.

Com sorgeix aquesta aliança?

Va ser a través del concurs "Cossos Lliures" que es va celebrar en 2015 i en el qual s'abordava la violència obstètrica. Per ignorància, no vaig investigar sobre el tema i vaig cantar coses que res tenien a veure. En 2016 vaig assistir a un taller i aquí és quan tot canvia per a Hip hop Femení. Nosaltres havíem estat perdudes, però a través dels tallers, ens vam adonar que ja practicàvem el feminisme sense nosaltres adonar-nos. Amb les nostres lletres, estàvem defensant els nostres drets. Ens vam adonar llavors que teníem moltes coses per dir. Teníem el talent però no les eines, no teníem el missatge.

I com acull la societat aquestes lletres tan crítiques?

La gent no està sensibilitzada amb aquests temes. Per exemple, amb el cas de l'avortament. Es tracta d'un tema delicat, encara així nosaltres intentem abordar-los. Queda molta feina per fer.

Uses l'hip hop com a eina per al teu activisme feminista?

Abans de connectar amb el feminisme, nosaltres érem artistes. Ara som artistes activistes i fem servir el rap com a eina de transformació social, per a portar un missatge de canvi. Hi ha moltes dones que s'identifiquen amb el que nosaltres diem; i fins i tot alguns homes. El rap ens permet posar paraules i humanitzar les coses. Ser activista és tenir un compromís amb una mateixa, però també amb la resta de la societat, mirar més enllà del nas propi. Cal tenir empatia amb aquells als qui violenten. I per a mi, això és el rap: una eina amb la qual mes sento lliure i que em permet denunciar diferents situacions.

A més del perill que existeix per a les dones, des de fa més d'un any a El Salvador teniu un estat d'excepció que ha produït una vulneració de drets sistemàtic.

Com a dona tinc por a l'abús de l'autoritat, perquè hi ha moltíssims casos d'abús policial. També tinc por com a artista, perquè se sol relacionar el rap amb les colles. De fet, hi ha artistes de la cultura hip hop presos. Em fastigueja que molts artistes no es pronuncïen sobre això. Diuen que no parlen per un tema de contracte. Aquesta postura demostra que existeix una por dels artistes a portar-li la contrària al govern, a posar-se al punt de mira. Es tracta d'un tema molt delicat, perquè [el govern] és molt poderós. A vegades tinc por que

si ofenc a algú, em tirin a la policia. A més, sempre s'acaben portant els mateixos: els de les colònies pobres.

Com trobes l'equilibri entre la por i la necessitat d'escriure i cantar? On es troba el punt intermedi entre ser valent i ser previnguda?

Quan es tracta de denunciar, una parla des de la ràbia i la impotència. Cantar és una cosa que sembla mínim, però jo sé que hi ha qui m'escolta i diu 'aquesta bicha té raó'. Jo escric des de la impotència i el dolor, no la por. I davant aquesta situació no ens queda una altra que denunciar.

Què tens entre les mans? Plans de futur?

En Hip hop Femení estem treballant en un disc que sortirà, en principi, abans que acabi l'any. També estem creant un canal en Spotify. Estem centrades en el treball col·lectiu; però ho fem mentre treballem en altres coses. Jo treballa venent gasoses i coques en un puestecito al carrer; una altra de les components del col·lectiu és mamà i està estudiant anglès; i l'altra té a càrrec a un nebot perquè la seva germana està presa des de fa alguns mesos. Cadascuna camina a les seves coses i és complicat coincidir, però sempre que podem treballem en el projecte. ■

Què passa a Chiapas?

Milers de dones i homes fugen dels països centreamericans cada any a causa de la pobresa, la violència i la falta d'oportunitats. El seu objectiu és arribar als Estats Units, malgrat que en els darrers temps s'ha constatat que cada vegada més escullen Mèxic com a destí final. Per això, utilitzen el corredor que uneix la ciutat guatemalenca de Huehuetenango i Comitán a la regió mexicana de Chiapas. Malgrat ser un dels punts fronterers més importants del flux migratori centreamericà, és una ruta poc observada per les organitzacions internacionals en defensa dels drets humans. FOCA (Formació i Capacitació,

Associació Civil), una organització que treballa a Chiapas en la defensa dels drets de les dones, va detectar que aquestes no arribaven en el tren conegut com «La Bèstia», sinó que ho feien a través d'aquest corredor, un dels més controlats per les màfies que exerceixen de manera sistemàtica tota mena de violència sobre elles. Quan les dones arriben a Comitán, han estat assaltades, violades, maltractades o extorquides per aquestes màfies.

FOCA actua a partir d'un model integral que busca que aquestes dones siguin gestores dels seus processos migratoris per tal de no revictimitzar-les. Aquest model d'acompanyament a dones en les migracions es basa en la teoria feminista, un enfocament de drets humans i d'interculturalitat. Aquest model consta de cinc eixos: acompanyament, formació i enfortiment de capacitats, incidència, recerca i difusió.

Un dels altres perills als quals s'enfronten aquestes dones, està relacionat amb el desplegament de la Guàrdia Nacional a les fronteres, l'any 2019, i que organitzacions no governamentals que treballen a la zona han

documentat i denunciat. Segons FOCA i altres organitzacions, són recurrents violacions dels drets humans de les persones migrants, especialment contra nenes i dones. Agressions, abús de la força, encapsulaments i dispersió de les persones en trànsit, l'ús d'armes de foc i tortures, són algunes de les vulneracions que l'exèrcit realitza sistemàticament vulnerant els drets humans constantment.

Les dones a Chiapas històricament han de fer front a les reiterades vulneracions de drets a l'hora de parir. Allunyades dels centres hospitalaris, són les llevadores tradicionals indíge-

nes les encarregades d'assistir les mares i els nounats. Les llevadores de Nich Ixim utilitzen coneixements ancestrals i sovint són perseguides i recriminades si hi ha algun problema a l'hora del part, sense tenir en compte que si no hi fossin elles, les dones haurien de donar a llum soles, cosa que multiplicaria els riscos per a les mares i els infants. A més a més, l'Estat nega l'acta de naixement als nadons nascuts sota l'assistència de les llevadores tradicionals, de manera que obstrueix altres drets com el de l'educació o la salut. FOCA treballa per garantir els drets de les llevadores, mares i infants.

Martha Moreno Guati Rojo

**activista mexicana pels drets de les
persones refugiades i de les dones**

*«Les dones enfronten violacions, segrestos
pel tràfic de comerç sexual i extorsions per
part de tota mena de persones»*

Tot i néixer a Ciutat de Mèxic, fa trenta-cinc anys que viu a la capital de Chiapas, San Cristóbal de las Casas, des d'on exerceix les funcions de sotsdirectora del programa de Gènere i Migracions de FOCA (Formació i Capacitació, Associació Civil). Aquesta entitat sense afany de lucre es va fundar el 1996 i disposa d'un equip interdisciplinari feminista que té com a objectiu promoure l'exercici dels drets per les dones, els seus pobles i organitzacions des d'una perspectiva de gènere i intercultural.

Antropòloga social de professió, també té estudis d'Administració i Direcció

d'Empreses i un doctorat en Teoria Feminista per la Universitat Complutense de Madrid. Moreno fa vint-i-set anys que treballa pel benestar de les dones i els seus drets, la salut, per una vida lliure de violència i ple dret al trànsit i a poder migrar amb seguretat. Anteriorment, havia treballat en comunitats zapatistes, promovent el dret a les dones a la participació i l'organització del col·lectiu.

Actualment, viu a cavall entre Barcelona i Chiapas i treballa en col·lectius de dones defensant els drets humans d'aquestes.

Vostè porta temps ocupant-se de la consolidació d'un Model Integral d'Acompanyament a Dones en les Migracions que consta de dos pilars: l'acompanyament psicosocial i l'acompanyament jurídic. Per què és tan important abordar aquesta problemàtica des d'un model integral?

Molts models d'atenció són assistencialistes i no tenen en compte les necessitats específiques de les dones. En primer lloc, en la ruta cap als Estats Units a penes hi ha albergs, i la gent en trànsit es troba amb pocs recursos. Amb el govern de López Obrador i la situació actual als Estats Units, Mèxic s'està convertint d'un país de pas a un país de destinació.

En aquest context, comencem a observar quin tipus d'atenció es donava a aquestes dones en els albergs i observem que no estaven protegides i eren violades. I d'aquí va sorgir el model d'acompanyament integral.

En què consisteix?

Les dones arriben a les Cases de dia i se'ls explica en què consisteix l'acompanyament. No sols ens interessa oferir-los recer i alimentació, sinó també informació. Ens interessa que s'enforteixin com a persones; ho fem a través de xerrades, tallers que tenen a veure amb el maneig de les emocions i la gestió de la violència que han viscut durant el trànsit. També se'ls

dona suport en qüestions d'alimentació, allotjament i, en cas que ho necessitin, se les deriva als serveis de salut. Si la dona està interessada en l'acompanyament passa a una entrevista en profunditat amb la psicòloga, treballadora social i advocada per iniciar la construcció del seu expedient. Amb aquest model, les dones estan acompanyades durant tot el procés.

I també se'ls dona assistència jurídica.

Sí, perquè puguin accedir a una targeta de residència, que a vegades triga fins a 3 mesos a ser atorgada. En el jurídic, és important que no hi hagi una revictimització: no volem que les dones hagin d'explicar la seva història innumbrables vegades; per això FOCA es converteix en el seu representant.

Quins són els beneficis d'aquest model integral?

El model, a més de donar una atenció directa a necessitats immediates, té com a objectiu acompanyar a les dones per enfortir la seva agència de manera que puguin prendre decisions que beneficiïn la seva vida. El més important del model és que està centrat de manera integral en la dona i és ella qui és la titular en el procés de sol·licitud. ACNUR, per exemple, segueixen la lògica de l'home com a cap de família i per tant, ell és el titular del procés. Des de FOCA pensem que aquest petit moviment desestabilitza el poder que molts homes tenen sobre les dones durant la migració i les situa a elles en un lloc de menor vulnerabilitat. Compartim el model amb altres organitzacions que donen suport a població en la migració amb la finalitat que aquesta perspectiva feminista vagi difonent-se cada vegada més.

Es tracta, a més d'un model intercultural.

Sí, perquè les dones que atenem venen de diferents països i tenen diferents maneres

de viure i de veure la vida. En funció de qui tenim davant, fem un acompanyament o un altre. Quan parlem d'interculturalitat, fem referència a tenir en compte les seves especificitats culturals.

Quins són els perills més comuns que enfronten les dones que transiten pel corredor Huehuetenango-Comitán?

Aquest corredor just ara s'està començant a reconèixer com a corredor, i és gràcies a la recerca que vam fer. Fins llavors, no estava ni visualitzat ni nomenat. La incidència ha fet que això es conegui com a corredor, ja que abans era considerat un pas cec en la ruta. Es tracta d'un terreny muntanyenc, molt inhòspit i perillós. Les dones enfronten violacions, segrestos per a tracta de comerç sexual i extorsions per part de tota mena de persones. Tothom les extorkeix i les assalta.

Moltes han de saber els perills del trajecte.

Moltes de les dones que migren des de les comunitats saben que seran violades; i moltes d'elles es vesteixen com a homes perquè no les assaltin o usen mètodes anticonceptius amb antelació. Es violen tots els seus drets, per això volem que es reconegui aquest corredor i que hi hagi més protecció per a elles.

Investiguen sobre les persones desaparegudes en la ruta migratòria, en FOCA?

Estem desbordades i no ens dona la vida. Altres organitzacions sí que s'ocupen d'això, però nosaltres no, perquè ni tan sols tenim els recursos humans per a dur a terme aquesta tasca. La via de buscar persones desaparegudes és gegant, i es necessiten molts recursos. A Mèxic tenim un problema molt greu amb les persones desaparegudes i encara no hi ha mesures governamentals clares per a fer front a això.

Un altre dels problemes que enfronten les dones que migren són els prejudicis i la criminalització per part de la població local. Abordeu aquest tema per a sensibilitzar als locals?

Fem difusió i tenim una campanya permanent de ràdio. Estem fent spots perquè s'entengui que la migració és un fenomen que va en augment, que ens pot passar a qualsevol de nosaltres. Volem que la gent entengui per què migren aquestes dones, què els succeeix i evitar així la criminalització. Hi ha moltíssima gent que encara creu que la gent que migra procedent de Centreamèrica pertany a les maras, i per això tenen por. Cal explicar-los que no és així.

En 2014 va impulsar el moviment estatal de llevadores a Chiapas. Com va sorgir? De quines necessitats i quins són els reptes de futur?

La llevadoria tradicional és un ofici solitari i individual; a penes hi ha intercanvi de coneixements entre les llevadores. No obstant això, enfronten problemes comuns (prohibició en

l'atenció de parts, maltractament, discriminació i amenaces per part del sector salut, utilització, entre altres). Per això, en 2014 es crea el Moviment Estatal de llevadores de Chiapas "Nieh Ixim". Actualment compta amb unes 600 llevadores, encara que a Chiapas hi ha unes 5.000. La idea és que elles trenquin amb l'aïllament i puguin treballar juntes i s'organitzin políticament per fer front a les investides de les institucions de la salut. Per això els nostres eixos de treball són la formació política i el lideratge.

Un altre dels objectius és poder resoldre el problema relatiu a les actes de naixement dels nounats que han estat atesos per llevadores. Fins al moment, al no reconèixer el treball de la llevadora, ni la seva constància d'enllumenament, els nounats no obtenen la seva acta de naixement violant-se el seu dret a la identitat. En l'àmbit nacional, juntament amb llevadores, organitzacions civils i l'acadèmia, estem construint una Agenda Nacional per a la defensa i la promoció de la llevadoria tradicional. ■

Què passa a Colòmbia?

Després de més de cinquanta anys de guerra, el 2 d'octubre de 2016 es van signar els Acords de Pau entre la guerrilla de les Fuerzas Armadas Revolucionarias (FARC) i el govern encapçalat pel president Juan Manuel Santos. El balanç oficial ens parla de 300.000 morts, 45.000 desapareguts i més de sis milions de desplaçats. Enrere quedaven quatre anys de negociacions a cavall de les ciutats de l'Havana i Oslo que van haver de corregir els primers acords perquè no van ser ratificats per la població.

No obstant això, aquests acords s'han mostrat insuficients per garantir la pau i la segu-

retat de milers d'indígenes i de defensors i defensores dels drets humans. És el cas de molts dels membres del poble nasa, el segon poble originari amb més individus del país després del wayú, que malgrat trobar-se disseminats per tot el territori colombià, habiten majoritàriament al departament del Cauca. Actualment, aquesta regió es troba en una situació de guerra i de foc creuat entre diferents grups armats, paramilitars i forces públiques. Això fa que el poble nasa visqui enmig d'un augment de les amenaces contra els seus líders indígenes que defensen el seu territori i els seus drets, de desplaçaments interns i de reclutament forçós de joves que són utilitzats per les diferents faccions com a escuts humans.

Un dels punts que no van resoldre suficientment els Acords de Pau van ser els programes de substitució de cultius il·lícits, que la població no va veure com a pràctics i satisfactoris per als seus interessos i que no va subscriure.

Això ha comportat més problemes pels indígenes que, sovint, es veuen involucrats en extorsions i assassinats perpetrats pels grups armats que controlen les màfies de la droga.

Segons Indepaz, fins a la tardor de 2023, han estat assassinats cent líders socials i defensors i defensores dels drets humans, dels quals vint-i-cinc pertanyen als pobles originaris. En aquest període també s'han assassinat vint-i-quatre excombatents de les FARC, tots ells

signants dels Acords de Pau. Si mirem l'acumulat aquestes xifres, agafen una dimensió més elevada des de novembre de 2016 fins a finals de juliol de 2023, en què han estat assassinats 1.513 líders i lideresses socials i defensors dels drets humans. Davant d'aquest escenari, les organitzacions indígenes tracten de mantenir la seva força i fer l'acompanyament a les comunitats per enfortir els plans de vida de les famílies que no cedeixen davant del conflicte.

Dora Muñoz

comunicadora indígena del Poble nasa

«Personalment crec que per a la pau total encara falta molt, però és una aposta per a la qual hem de caminar tots junts»

Dora Muñoz va néixer l'any 1977 a Corint, població de la regió del Cauca a Colòmbia. Aquesta comunicadora indígena pertany al poble **nasa**. Treballa des de fa més de vint anys en la creació de continguts indígenes per denunciar i donar visibilitat a les problemàtiques i vulneracions de drets que pateix el seu poble.

La persecució, el reclutament forçat de joves per part de diferents grups armats i l'assassinat de líders indígenes són alguns dels continguts sobre els quals ha treballat. Aquesta activista forma part del col·lectiu de comunicadors *We'jxia Kaa'senxi*, i ha format part de l'*Associació de Capítols Indígenes del Nord del Cauca*. També ha dedicat part dels seus esforços a la formació de processos comunitaris.

El mes de març de 2022, la seva parella, dirigent indígena i defensor dels drets humans, va ser assassinada: tenia un càrrec representatiu d'autoritat al Cauca davant de l'Associació de Capítols Indígenes del Nord del Cauca. Va ser llavors quan va decidir marxar del país, juntament amb el seu fill, que estava estudiant a la universitat. El cas de l'assassinat del seu marit es troba en mans de la fiscalia colombiana, però no avança malgrat els esforços de les organitzacions de defensa dels drets humans i defensa de la pau i la justícia.

Des d'aleshores es troba a la ciutat de Barcelona, acollida pel Programa Català de Protecció de Defensors i Defensores dels Drets Humans.

El Poble nasa és el segon en població a Colòmbia. També és un dels pobles que més ha sofert la guerra.

Som el segon poble indígena més gran; el primer és el Wayú, [que representa el 20% de la població indígena a Colòmbia], que viu a la frontera entre Venèçuela i Colòmbia. La major concentració d'indígenes del Poble nasa està al Cauca, però també hi ha en altres deu departaments. Es tracta de comunitats que van haver de migrar del territori a causa de la violència, la situació soci econòmica o la falta de terres, entre altres. Estem organitzats en estructures pròpies. Ja fa anys que el nostre territori viu submergit en diferents conflictes i els que més hem sofert les conseqüències d'aquesta situació hem estat la població civil. És per això que sempre li hem apostat molt

fort al procés de pau; i ho hem fet amb esperança.

No obstant això, no tot està sortint segons el que es preveu en els Acords.

Sabiem que l'Acord de pau tenia molts buits: no va tenir en compte totes les demandes ni tampoc la mirada ni les necessitats de la població civil. No obstant això, ho vivim com un pas molt positiu i amb molta esperança. Durant alguns mesos es va respirar fins i tot un ambient de pau: no s'escoltaven ràfegues ni bombardejos, a penes es veia la presència de grups armats, es podia caminar en pau, etcètera. En definitiva, es percebia un ambient d'harmonia i tranquil·litat. Això va durar poc temps i aviat van començar a sorgir altres violències: assassinats selectius i l'increment de

la presència de gent estranya en els territoris relacionats amb el narcotràfic. En les comunitats es van començar a generar disharmonies, comencem a veure el sorgiment de bandes de delinqüents i a veure grups uniformats amb diferents distintius. Després es va començar a dir que l'Acord de pau no s'estava complint, perquè no es respectaven les condicions i no hi havia garanties mínimes perquè les persones desenvolupessin activitats relacionades amb el Procés. A més, a causa de l'incompliment de les condicions, algun grup dissident de les FARC va tornar a prendre les armes. Es van tornar a generar disputes pel territori i vam ser novament ocupats, no sols per les FARC, sinó per molts altres grups, com les forces públiques. Van reaparèixer les amenaces signades per diferents grups, entre ells els paramilitars; també els pamflets signats pels càrtels del narcotràfic. Un no té la certesa de saber qui són. En algunes parts del territori hi havia reguardes de l'exèrcit, la dissidència de les FARC, de l'ELN. Molta violència.

Després de la victòria, al juny de 2022, de Gustavo Petro, ex alcalde de Bogotá, exsenador i exguerriller de la M-19 i França Márquez, afrodescendent i activista ambientalista, a Colòmbia s'inicia una nova etapa. Com va viure el Poble nasa aquest canvi?

Des de les comunitats indígenes ho vam viure amb molta esperança i es va apostar amb força per aquest canvi. Entenem que no tot es canvia des del govern, però tenir a persones que entenguin, més empàtiques i que saben les dinàmiques dels processos és, sens dubte, favorable. Es va apostar amb esperança i força en les urnes, però també en la proposició de canvi d'estructures polítiques i lleis. En les comunitats hi ha molt de desig per generar aquests canvis estructurals. També ho hem viscut amb temor: no és fàcil, perquè la dreia conservadora, que ha estat moltíssims

anys en el poder, no està conforme i no es resigna. Usa totes les estratègies, mentides i ardits possibles per deslegitimar i impedir que tots aquests canvis i propostes avancin. Som conscients de tot això i també som conscients que no sols des dels governs es generen els canvis. L'important és continuar parlant de la pau. Encara que personalment crec que per a la pau total encara queda molt; però és una aposta en la qual hem de caminar tots junts. El bo és que el govern actual té la voluntat d'escoltar i d'acostar-se als territoris.

Per a vostè, què és comunicar?

Comunicar va més enllà d'informar, de mostrar o de contar una història o un fet. La comunicació ha de buscar remoure consciències i mobilitzar; transformar les realitats que no ens agraden i generar accions que transformin, tant des del personal com des del col·lectiu. Aquest és el paper de la comunicació.

Quina importància tenen les ràdios comunitàries en el territori?

La ràdio, en el nostre territori, és un element molt important, perquè té molta força i una capacitat de mobilització molt gran. Totes les informacions, convocatòries i denúncies es donen a través de la ràdio. Al Cauca tenim unes 20 ràdios indígenes comunitàries i són elles la veu de la comunitat. És a través de la ràdio que la comunitat s'assabenta, s'informa i el més important: ens fa arribar les seves informacions. És l'espai que més s'acosta a la comunitat. La idea, a més de que la gent arribi a la ràdio; és que la ràdio arribi a la gent.

I com usen les xarxes socials?

Les xarxes socials són una eina molt útil i assequible. Com en tots els llocs, les usen més els joves que els majors.

Quin és el focus de la comunicació que es duu a terme des d'aquestes ràdios?

Una de les coses per les quals hem apostat és per l'enfortiment de l'idioma propi, el nasa yuwe. Convidem a la gent de les comunitats, als qui estan liderant els processos i als majors. El que té de bo la ràdio és que ens permet donar veu a molta gent, i aquesta és la seva màgia. També hem apostat per la producció de contingut audiovisual i per la formació. Respecte a això últim, hem creat escoles tulpes de comunicació, o cosa que és el mateix: espais de comunicació en els quals formem a joves i a companys. Se'ls ensenyen coneixements tècnics, com treballar els continguts, com escriure, com fer un programa de ràdio, etcètera. Ens centrem en què es vol comunicar i com; quin és el missatge que es vol donar. Més enllà d'aprendre a manejar les eines, s'ensenya el sentit polític de la comunicació en relació als seus contextos. Això és clau: per a poder entendre la comunicació com a eina estratègica per a la veritat i la vida, cal tenir formació política. Perquè si nosaltres no comptem la nostra versió, els mitjans oficials mai ho faran. Mai sortirà la nostra mirada.

En alguna ocasió ha comentat que alguns mitjans generalistes colombians han contribuït al conflicte i que en moltes ocasions les informacions es donen sense el context apropiat. Per què és tan important tenir una comunicació pròpia? Parla de la comunicació indígena. En què consisteix?

Consisteix a entendre i comunicar els missatges de la naturalesa. Per a nosaltres, com a éssers nasa i gent de la terra, la naturalesa és un ésser viu que ens parla en tot moment. Enfoquem la comunicació més enllà dels mitjans tecnològics, més enllà de narrar, o explicar, sentim la comunicació des del territori i des de la Mare Terra. Parlem d'una comunicació

espiritual, que és la que nosaltres, com a persones indígenes, manegem. La naturalesa ens parla; i ho fa de diferents maneres. Ens mostra a través de la pluja, el tro, l'arc de Sant Martí. Ens dona molts missatges i ens mostra els canvis.

Com veu el Poble nasa tot el que està ocorrent amb el planeta?

Els nostres majors espirituals ens diuen que la Mare Terra està malalta i que ens està demanant que la respectem i la cuidem. Nosaltres parlem d'aquests missatges de la naturalesa, dels anomenats naturals. La comunicació que ens està manant la Mare Terra, més enllà d'un àudio, una fotografia, un text, és un missatge. Entendre i vivenciar aquest tipus de comunicacions és una estratègia tant espiritual com política; perquè estem posant sobre la taula un saber determinat. Per això diem que la comunicació indígena va més enllà del tecnològic o l'instrumental. És la comunicació que tenim arrelada al nostre territori.

Entre les noves generacions, hi ha interès en aquests sabers i a continuar amb les tradicions?

Precisament és la joventut la que està impulsant molts dels processos dins de l'organització. Per exemple, el Moviment Juvenil és històric i ha estat un planter de líders. El meu company, assassinat fa poc, va conrear el seu lideratge en valors des d'aquest moviment. Crec que és la joventut la que està apoderant uns certs espais i dinàmiques i és precisament per això que són ells els que estan en el punt de mira. Són els més agredits, els més reclutats i als quals més assassinen. També és cert que hi ha molts joves desinteressats del procés, que no veuen alternatives i que s'han distanciat de la comunitat. Però hi ha l'esperança que la joventut pugui continuar abanderant aquestes accions i aquestes dinàmiques. ■

Què passa a l'Afganistan?

Els darrers quaranta anys no han estat fàcils per a la població afganesa; per a les afganeses, encara menys. Des que el 1979 la Unió Soviètica va envair el país per marxar-ne deu anys després, la devastació i la inestabilitat han estat a l'ordre del dia de la ciutadania d'aquest país de l'Àsia central. Tanmateix, la marxa dels soviètics deu anys després no va suposar una època de pau per al poble afganès, ben al contrari, la guerra civil es va prolongar fins al 1996, any en què els talibans van arribar al poder i van instaurar un govern basat en la seva interpretació de la llei islàmica, la xaria. Aquests van ser uns anys de restriccions de llibertats i els drets, sobretot per a les dones. Després de l'atemptat de les torres bessones de nova York (2001), van ser els Estats Units sota l'administració de George W. Bush, qui van envair el país per tal de fer cau-

re el règim talibà connectat amb Bin Laden i Al-Qaeda. Tot i controlar, Kabul, la capital, poca cosa va canviar a la resta del país. L'objectiu de l'administració Bush de fer caure el règim dels talibans va quedar en foc d'encefalls i els burques i les prohibicions a nenes i adolescents d'anar a l'escola a partir dels dotze anys, a les dones d'exercir determinades professions, de conduir un vehicle i de sortir de casa sense un familiar mascle que les acompanyessin, va continuar sent el pa de cada dia per a les afganeses.

El 2021, les tropes internacionals van abandonar definitivament el país i van deixar la població en mans del règim talibà. Malgrat que aquests quan van tornar al poder van assegurar que les dones continuarien formant part de la vida social, la realitat està

foto: **Fatimah Hossaini**

molt allunyada d'això. Tortures i execucions d'homes i dones que han gosat aixecar la veu contra el règim o desobeir alguna llei estan a l'ordre del dia. Els mitjans de comunicació i les ONGD internacionals han hagut de fugir del país.

El clima i la sequera tampoc han estat benignes amb els afganesos, que han causat, juntament amb la guerra i la tornada dels talibans, una crisi humanitària de gran abast. Un 95 % de la població pateix inseguretats alimentària

i greus problemes de desnutrició. El bloqueig de les ajudes internacionals han enfonsat encara més una economia molt dèbil i ha fet que la situació de la població sigui extremadament precària.

A l'Afganistan hi ha milions de persones desplaçades. L'ACNUR calcula que dos milions d'afganesos malviuen refugiats, majoritàriament, en camps de l'Iran i el Pakistan i tres quartes parts dels quaranta milions de la població són desplaçats interns dins del mateix país.

Fatimah Hossaini

activista afganesa-iraniana, capta la situació de les dones a través de l'objectiu de la seva càmera fotogràfica.

«Quan vegi que la meva vida i la de la resta de dones no està en perill, hi tornaré»

La vida de Fatimah Hossaine i la seva família està marcada per l'exili. A la dècada dels vuitanta del segle passat, van haver de fugir del seu Afganistan natal cap a l'Iran arran de la guerra afgana-soviètica. A Teheran va ser a on va néixer i créixer aquesta activista fins al 2013, que va decidir tornar al seu país d'origen; des de llavors va viure a cavall de Teheran i Kabul. Va estudiar enginyeria industrial, però ben aviat va descobrir que la seva veritable vocació es trobava dins del camp artístic i de la fotografia.

Va ser la Universitat de Teheran qui li va concedir una beca i obrir les portes a l'estudi de la fotografia, àmbit en el qual ha desenvolupat la seva tasca professional, ja sigui com a docent, com a col·laboradora de mitjans de comunicació com la BBC, The Guardian i Al Jazeera, o a través dels seus projectes artístics.

L'any 2021, de nou va haver de fugir per salvaguardar la seva vida; en aquesta ocasió va ser a França, aprofitant un dels darrers vols d'evacuació de personal consular i persones en perill que va enlairar-se cap a París aquell mes d'agost. Al cor de la capital francesa hi té un estudi i la seva residència artística des d'on exposa la seva obra.

L'any 2019 va fundar Mastroor Art, una organització sense afany de lucre que treballa per les dones, la joventut i la pau amb l'objectiu d'apoderar les dones a través de l'art i la fotografia i fer arribar l'art a tothom. Actualment, està aplegant forces per continuar treballant en un projecte que va iniciar abans de fugir i que vol mostrar les dones afganeses amb els seus vestits tradicionals per fer veure al món que hi ha un més enllà del burca amb què tothom les associa.

Un dels projectes fotogràfics amb més ressò que has dut a terme i estàs intentant continuar a França se situa al voltant de les dones afganeses vestides amb vestits tradicionals de l'Afganistan. Assegures que és molt important retratar aquestes dones des d'una altra dimensió que no sigui l'habitual, la que ens ensenyen els mitjans i que sempre sol ser la mateixa: amb el burca. Dius que aquest és l'Afganistan dels talibans, no l'Afganistan real.

Exactament. Aquesta sempre va ser la meua idea. A casa sempre vaig escoltar les històries que m'explicaven els meus pares i els meus avis, sobre aquest altre Afganistan. D'ençà

que vaig anar-hi per primera vegada, el 2013, vaig poder veure la resistència, la resiliència i la bellesa d'aquestes dones. Quan es busca informació sobre les dones afganeses, només es troba allò que els mitjans de comuni-

cació diuen sobre elles; i és sempre informació molt fosca. Mai hi vaig estar d'acord i vaig decidir canviar-ho.

Donar una altra perspectiva sobre la vida de les dones afganeses.

Les dones sempre es troben al centre de la meua feina. Quan es parla sobre zones que estan en conflicte, les dones sempre són les últimes. Són subestimades, elles i la seva vida. I aquest és el motiu pel qual les volia posar en el centre, però no des del clixé i des de la foscor, sinó posant en relleu la seva bellesa, els seus colors i la seva resiliència.

Qui va ser la primera dona que vas fotografiar?

Les meves germanes! Però això va ser abans de començar el projecte, perquè trobava que el que veia a través de la meva mare i les meves germanes era totalment diferent del que s'explicava.

Estàs refugiada a París d'ençà que els talibans van tornar al poder, l'agost del 2021. Has pogut continuar el projecte?

M'agradaria, però no està sent fàcil. Vaig haver de marxar de Kabul el 21 d'agost del 2021, cinc dies després que els talibans es fessin amb la ciutat; així que no vaig poder acabar el projecte. Aquí, a l'exili, m'està resultant complicat perquè he perdut les meves fonts i m'he desconnectat de la inspiració que necessito per a dur a terme el projecte. Ara em centro en el meu viatge abans d'abandonar l'Afganistan, en l'exili. Els meus avis es van haver d'exiliar, els meus pares també, jo també. Tot i que mai vaig imaginar que hauria de marxar de casa meva de la mateixa manera que ho van fer els meus avis. Però aquesta és la realitat de la meva vida en aquests moments; i crec que necessito donar-li una resposta. La meva feina artística ara va amb aquesta nova onada.

Tenies un visat per anar als Estats Units, però en l'últim moment vas decidir marxar a França. Per què?

L'experiència d'haver d'abandonar Kabul i la caiguda de la ciutat és molt fresca en el meu record i encara fa mal. Ara fa dos anys de tot plegat. Per a ser honesta, he de dir que em vaig sentir traïda pels Estats Units, i sé que no només és cosa meva: tots els afganesos i afganeses se senten així. El dia que vaig decidir marxar, estava en xoc, però tenia clar que no volia volar cap als Estats Units, tot i que tenia un visat perquè tenia prevista una

exposició al setembre a Nova York. Em vaig col·locar a la filera de la gent que marxava als Estats Units, però llavors vaig començar a adonar-me de com s'estaven comportant les tropes estatunidenques. Els mitjans no en van parlar, però vaig veure el comportament dels nord-americans amb la gent que havia perdut casa seva. No m'ho podia creure; i no volia marxar a un país que ens havia traït. Vaig mirar per posar-me en alguna de les files dels països europeus. Les autoritats cridaven: Itàlia, Gran Bretanya, Alemanya... Hi havia moltíssima gent. Les tropes franceses marxaven i els vaig cridar i vaig anar cap allà. França va evacuar periodistes i artistes francesos i així és com vaig arribar a París.

Com han estat aquests dos anys a França?

Complicats; i encara ho són. No és fàcil estar lluny de les teves arrels, de les olors de la teva ciutat, de la gent que t'estimes. Després hi ha tot el procés psicològic: mai m'hauria imaginat que després de dues dècades de democràcia a l'Afganistan succeís això. Tenia moltes esperances en el futur d'aquest país. Encara no em crec que hagi abandonat casa meva amb una motxilla a l'esquena i en un avió militar. Encara lluito amb aquest pensament i intento sobreviure'l i no perdre'm. També estic contenta aquí perquè tant França com París m'estan tractant molt bé.

En quin sentit?

Soc una persona que ho ha perdut tot; i aquest país no només m'ha salvat la vida, sinó que també ha salvat la meva veu. M'han ofert la millor residència artística a França i tinc un estudi al cor de París. Durant aquest temps he tingut la possibilitat d'exposar tant a França com a la resta d'Europa. També he conegut a persones increïbles. Però els sentiments són contradictoris: perquè el cor encara em fa mal.

foto: **Fatimah Hossaini**

Com era la vida a l'Afganistan abans que els talibans tornessin?

La vida no era perfecta, però les noves generacions estaven fent coses que estaven molt bé. A Kabul hi havia cafès, tertúlies, instituts on reunir-se i parlar de política i molts altres temes. Les dones podíem fer això. Jo feia classes a la Universitat de Kabul i estava en contacte amb les estudiants. A les meves classes ningú no portava el vel. Sense poder comparar amb Europa, però, en el nostre context, estàvem experimentant la llibertat. Molta gent de la diàspora havia tornat i hi havia esperança. Òbviament, també hi havia problemes de seguretat; però teníem una vida.

El teu entorn també va poder marxar?

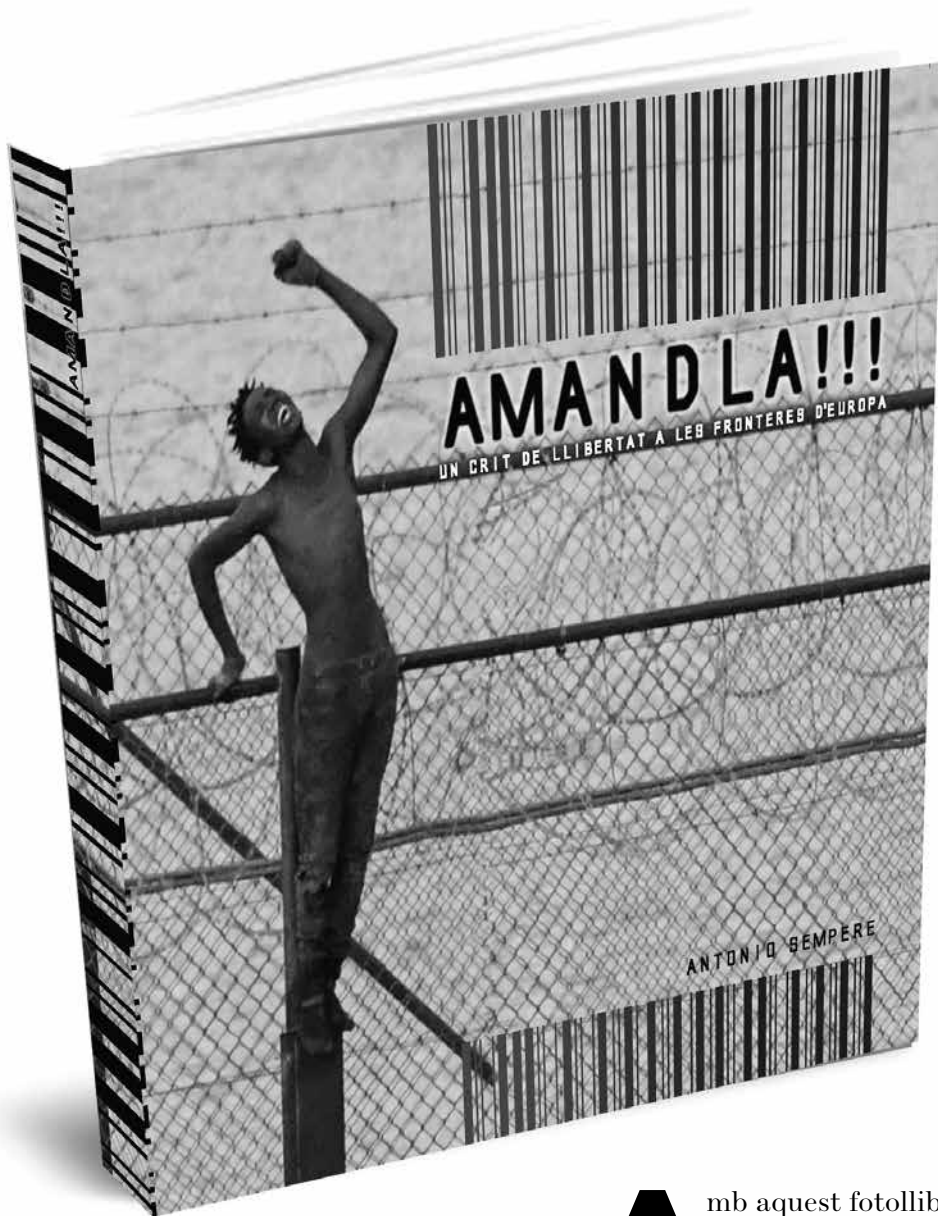
La gran majoria d'amics i familiars sí, però conec estudiants meves i alguns periodistes que encara són allà.

Creus que podràs tornar-hi aviat?

No ho sé. Alguns països han reconegut el règim talibà. De fet, fins i tot han obert ambaixades en alguns països, com Itàlia. Llavors, no; de moment no tinc esperances. A més els talibans d'ara no són els talibans de fa vint anys. En saben més; tenen xarxes socials i saben com comunicar-se. També tenen accés a totes les dades del país i la tecnologia que van deixar-hi els Estats Units. És complicat fer prediccions; el que sí que sé és que no viuré sota el seu règim, sota el règim d'un grup terrorista que ha assassinat familiars, amics i estudiants meus; un règim que ha esborrat la cultura afganesa i que ha esborrat el país. A més, si mirem les estadístiques, hi ha una cosa clara: en la majoria de casos, la gent que s'exilia, no torna mai al seu país. I l'Afganistan en el qual jo vaig viure no té res a veure amb l'Afganistan actual.

Potser si canvien les coses...

Quan vegi que la meva vida i la de la resta de dones no està en perill, hi tornaré. ■

Amb aquest fotollibre i exposició fotogràfica, fruits del treball d'Antonio Sempere i la col·laboració de Sindicalistes Solidaris, es vol denunciar la crua realitat que pateixen moltes persones a les fronteres del sud d'Espanya, dels Balcans i a la Mediterrània, en el seu intent d'arribar a Europa.

Des de l'òptica de la seva lent i des del seu compromís social i periodístic, l'autor ens vol transmetre aquest desig de supervivència i també d'angoixa, de soledat i desesperació que viuen moltes d'aquestes persones que han

hagut de marxar del seu país per la guerra, la pobresa i la fam, per la persecució per les seves creences religioses o ideologia política, o per la seva identitat sexual. Ens reflecteix l'èfmera felicitat que experimenten alguns en arribar a Europa i la desgràcia d'aquells que, en la recerca d'una vida digna i en pau, han trobat la mort.

Veiem imatges de tanques i concertines, persones tractant de fugir del cos policial per evitar la devolució en calent o l'empresonament als CIE, els assentaments que mantenen presoners a molts refugiats. Mesures de societats desenvolupades i democràtiques per fer front a les migracions, mesures de tortura en ple segle XXI.

Però també podem veure, en aquest llibre i exposició, la solidaritat d'aquelles organitzacions humanitàries que a les fronteres, per terra i al mar actuen tenint cura dels ferits i per evitar més tragèdies.

Cap persona hauria de patir o ser criminalitzada pel fet de migrar.

Aquestes imatges colpidores mostren situacions que mai haurien de produir-se i que constitueixen una clara vulneració dels drets humans. Tanmateix, semblen imprescindibles perquè les societats d'acollida prenguin consciència d'aquest drama humà que d'altra manera romandria en l'ostracisme.

Janette Vallejo Santes
Vicepresidenta d'AMIC-UGT

Un documental de Eva Parey

AAMELAT

Jornaleras de la guerra

عاملات

Huidas de Siria,
resisten en la frontera

films de l'Orient

[Grame 77]

INSTITUT DE LES
DESIGUALTATS

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya

KARIA
ONG catalana

lafedeCAT

Ajuntament
de Santa Coloma
de Gramenet

Ajuntament
de Mataró

Ajuntament de
Terrassa

AJUNTAMENT
SANT BOI
DE LLOBREGAT

Ajuntament
de Sabadell

FEELSALES
Documentary & Short Films

La directora del documental, Eva Parey, ens mostra la realitat silenciada que pateixen cada dia moltes dones i nenes refugiades sirianes que viuen als assentaments informals de la vall de la Bekaa, al Líban, on treballen com a jornaleres per als grans terratinents del país. Llargues jornades de treball, salaris ínfims, abusos de poder i condicions de treball indignes són algunes de les condicions que viuen diàriament i que suporten perquè, malauradament, pel fet de ser dones, sirianes i refugiades, aquesta és la situació laboral a què poden aspirar, encara que sigui per sobreviure.

De matinada, encara de nit, el camió del Shawish (terratinents i capatassos) les recull de l'assentament i les porta cap als camps de conreu. Allà recolliran carbassons, naps, patates o raves, en una jornada laboral que s'allarga entre 10 i 14 hores, depenent de l'època de l'any. Mares i filles treballen juntes i passen hores i hores ajupides i a peu dret recollint la collita, sempre a la intempèrie, patint fred i calor. Els paguen 3 dòlars al dia durant la temporada d'hivern, i 4 dòlars per mitja jornada durant la temporada d'estiu, però en molts casos aquest serà l'únic ingrés que entrarà en les seves unitats familiars.

El documental capta moments quotidians d'aquestes jornaleres que, entre les amenaces i els crits dels Shawish, troben algun moment per parlar sobre com repartiran els diners del

seu salari en petites despeses per a la llar, o sobre quan acabarà la guerra de Síria. Més tard, quan cau el sol i acaben de treballar als camps, la seva jornada encara no s'ha acabat: a les tendes de l'assentament encara els esperen els seus fills i filles i altres familiars a càrrec, a qui han de preparar el sopar, a més de les tasques domèstiques del dia a dia per al manteniment de la llar.

L'explotació, però, no és l'única cara del documental. Malgrat mostrar la situació de precarietat d'aquestes jornaleres, Eva Parey també dona veu a aquestes dones, nenes i adolescents, que al llarg del documental expressen els seus desitjos, les seves expectatives de futur, els seus somnis. El documental és una oportunitat per visibilitzar aquesta realitat i també per generar espais de reflexió més enllà de la victimització de les treballadores del camp que la pateixen.

El procés de producció del documental ha comptat amb la col·laboració de diferents ajuntaments, entre ells el de Sant Boi de Llobregat, que el va estrenar el passat mes de juny a la programació amb motiu del Dia Mundial de les Persones Refugiades.

Marina Aguilar

tècnica de Cooperació de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat

Conte **D'aquí i d'allà**

Text: **Tina Vallès**

Il·lustracions: **Laura Magrinyà Panadès**

Què i qui determina la nostra identitat? Quins són els trets específics que la defineixen? La voluntat de ser o la capacitat d'estar? Quins han de ser els símbols i valors que ens fan afrontar la quotidianitat? Aquesta és una de les qüestions més actuals i alhora més antigues del planeta. Des del principi dels temps fins ara mateix, grans èxodes, grups socials o persones individuals, han hagut d'abandonar el seu lloc d'origen i desplaçar-se

a zones geogràfiques de cultures diferents. Les causes han estat distintes, però tenen en comú que gairebé sempre han estat imposades i doloroses.

Fam, guerres, genocidis, millores econòmiques... la supervivència obliga al desterrament i els immigrants han d'afrontar la construcció de noves vides en llocs estranys que els poden rebre de molt diverses maneres. Des de l'acolliment cordial del govern mexicà als republicans espanyols de la guerra del 36, fins a l'hostilitat actual de països de la riba nord-mediterrània cap als seus veïns del sud.

Sorgeix aleshores el repte de la identitat. Sense saber si el retorn serà possible, hi ha qui elegeix oblidar origen, cultura, família... Decideix adoptar el que li sembla que l'ajudarà a una integració total en la nova societat. Altres, en canvi, s'aferren a la seguretat que li proporcionen les arrels.

El conte *D'aquí i d'allà* (el títol és premonitori) ens acosta a aquesta dialèctica. Parla de la identitat amb la intel·ligència, la subtilesa i la potència de la sensibilitat. El text, acompanyat d'unes magnífiques il·lustracions, ens transmet l'angoixa d'una nena que ha d'acabar una nova situació, lluny de la seva terra d'origen...

L'escriptora Najat El Hachmi, en una recent entrevista, explicava que deixes de sentir-te estrangera en el moment en què no t'ho plantejes.

La Za (a l'escola), Zahidah (a la llar), la protagonista de la narració, ha optat per fugir del passat i integrar-se del tot en una societat que representa un present i un futur amable. Vol adaptar-se a l'entorn. Coneix els codis. No vol ser una estrangera. Els seus pares, la seva àvia, viuen aferrats a la llengua, als costums, en un sistema cultural diferent amb valors que poden ser de vegades contradictoris amb l'entorn. El xoc esdevé inevitable.

En aquest cas, les estratègies d'entesa passen per l'escola, a través de la filla, i es farà de forma exemplar. No s'han d'oblidar els orígens per ser un membre actiu de la nova societat. Només cal tenir la capacitat d'establir ponts de cordialitat, d'afecte i de voluntat.

El final sembla clar. La identitat no és ni pura ni immutable, és el jo: una elecció lliure que crees, és una estructura dinàmica, que creix i va canviant per ser nosaltres mateixos. Un procés d'articulació permanent del que és nou amb el que és antic. Dues llengües, dues terres, "d'aquí i d'allà". En cas contrari hi ha el perill de caure en l'integrisme. Ho experimenta tant la Za-Zahidah com els seus pares i la seva àvia en un joc d'influències mútues que, com els contes que m'agraden, té un final feliç.

Rosa Maria Puig-Serra

Periodista i directora de la revista Llengua i Treball de la UGT de Catalunya

Es habitual hablar de la Historia como aquella serie de hechos acontecidos en el pasado más lejano, sucesos que afectaron a hombres y mujeres de otros tiempos, mentalidades y concepciones de la vida. Hablamos de ellos con un cierto desapego, de alguna manera, no los sentimos como entes de carne y hueso como nosotros, sino como meros relatos con un sello de autenticidad.

Muchos recordarán el mítico vaticinio de Francis Fukuyama sobre «el fin de la Historia» tras la caída del muro de Berlín. Para el autor, la democracia liberal representaba el presente y el futuro, mientras que el resto de los sistemas políticos quedaban relegados a la categoría de meras reliquias. Hoy, décadas después de aquella proclamación, a nadie se le ocurriría afirmar tal frase, y es que son miles los acontecimientos vividos. Es aquí donde hay que valorar la encomiable labor realizada por José Enrique Ruiz-Domènec en *Breve historia del siglo XXI*. Resulta sorprendente como en apenas 150 páginas el prestigioso historiador logra ubicarnos en el punto actual. Tras un primer recorrido por la obra, gran parte de la geopolítica de nuestros días cobra

mayor nitidez: el estado ruso ambicionando la gloria imperial de antaño, los Estados Unidos sumidos en la búsqueda perpetua de una identidad nacional que se le resiste, o el establecimiento de la nueva ruta de la seda de la mano de Xi Jinping.

Ante todo, el catedrático de la Universidad Autónoma de Barcelona logra hacer prevalecer su enfoque ameno y didáctico, el ensayo se compone de un lenguaje accesible, abierto a propios y extraños. En él, la narración discurre a lo largo de los últimos diez años, yendo desde el 11-S hasta la también trágica toma de Kabul del pasado 2021. Diez son los años abarcados en el escrito, situaciones que definieron a generaciones enteras, imágenes que aún perduran en nuestras rutinas. Una muestra más de que todos somos sujetos históricos, engranajes que componen los nuevos cambios políticos, sociales y económicos que están por venir.

Breve historia del siglo XXI no se trata de una descripción secuenciada de hechos, es un espacio para la reflexión, a la vez que una predicción acerca de futuros escenarios de índole mundial. La obra tratada parte de un enfoque global, lejos del prisma eurocéntrico tan típico en esta clase de publicaciones.

El autor ejerce un trabajo mayúsculo, su creación ya no solo resulta un completo compendio de todo a lo que hemos hecho frente en este siglo XXI, también es un revitalizante de una disciplina vilipendiada en los últimos años. Frente a una sociedad anestesiada por el ocio, Ruiz-Domènec nos demuestra que la Historia sigue siendo un elemento clave.

Álvaro Cortés Oliva

Segueix-nos a les xarxes

UGT.cat

 ugtcatalunya

 ugtdecatalunya

 ugtdecatalunya

 canalugt

 ugtcat

 ugtcatalunya

#AfilliaT!

#ActivaT #OrganitzaT #SindicalitzaT

PER LA GLOBALITZACIÓ
DELS DRETS LABORALS
TREBALLA AMB

SINDICALISTES
SOLIDARIS

DE LA UGT
DE CATALUNYA

www.sindicalistessolidaris.org

UGT.cat